משנה · אחרונים · יכין · סדר נשים

יכין גיטין

רבי ישראל ליפשיץ

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

יכין גיטין
רבי ישראל ליפשיץ

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/יכין-גיטין/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 11
סעיף א 11
סעיף ב 11
סעיף ג 12
סעיף ד 12
סעיף ה 12
סעיף ו 12
סעיף ז 13
סעיף ח 13
סעיף ט 13
סעיף י 13
סעיף יא 13
סעיף יב 13
סעיף יג 13
סעיף יד 14
סעיף טו 14
סעיף טז 14
סעיף יז 14
סעיף יח 14
סעיף יט 14
סעיף כ 14
סעיף כא 15
סעיף כב 15
סעיף כג 15
סעיף כד 15
סעיף כה 15
סעיף כו 15
סעיף כז 16
סעיף כח 16
סעיף כט 16
סעיף ל 16
סעיף לא 16
סעיף לב 16
סעיף לג 16
סעיף לד 16
סעיף לה 17
סעיף לו 17
פרק ב 17
סעיף א 17
סעיף ב 17
סעיף ג 17
סעיף ד 18
סעיף ה 18
סעיף ו 18
סעיף ז 18
סעיף ח 18
סעיף ט 18
סעיף י 18
סעיף יא 18
סעיף יב 19
סעיף יג 19
סעיף יד 19
סעיף טו 19
סעיף טז 19
סעיף יז 19
סעיף יח 20
סעיף יט 20
סעיף כ 20
סעיף כא 20
סעיף כב 20
סעיף כג 20
סעיף כד 20

סעיף כה 21
סעיף כו 21
סעיף כז 21
סעיף כח 21
סעיף כט 22
סעיף ל 22
סעיף לא 22
סעיף לב 22
סעיף לג 22
סעיף לד 23
סעיף לה 23
סעיף לו 23
סעיף לז 23
סעיף לח 23
סעיף לט 23
סעיף מ 23
סעיף מא 24
סעיף מב 24
סעיף מג 24
סעיף מד 24
סעיף מה 25
סעיף מו 25
סעיף מז 25
סעיף מח 25
סעיף מט 25
סעיף נ 25
פרק ג 26
סעיף א 26
סעיף ב 26
סעיף ג 26
סעיף ד 26
סעיף ה 26
סעיף ו 26
סעיף ז 26
סעיף ח 27
סעיף ט 27
סעיף י 27
סעיף יא 27
סעיף יב 27
סעיף יג 27
סעיף יד 27
סעיף טו 27
סעיף טז 28
סעיף יז 28
סעיף יח 28
סעיף יט 28
סעיף כ 28
סעיף כא 28
סעיף כב 28
סעיף כג 28
סעיף כד 29
סעיף כה 29
סעיף כו 29
סעיף כז 29
סעיף כח 29
סעיף כט 29
סעיף ל 29
סעיף לא 29
סעיף לב 29
סעיף לג 30
סעיף לד 30
סעיף לה 30
סעיף לו 30
סעיף לז 30

סעיף לח 30
סעיף לט 30
סעיף מ 30
סעיף מא 31
סעיף מב 31
סעיף מג 31
סעיף מד 31
סעיף מה 31
סעיף מו 31
סעיף מז 31
סעיף מח 31
סעיף מט 32
פרק ד 32
סעיף א 32
סעיף ב 32
סעיף ג 32
סעיף ד 32
סעיף ה 32
סעיף ו 32
סעיף ז 32
סעיף ח 33
סעיף ט 33
סעיף י 33
סעיף יא 33
סעיף יב 33
סעיף יג 33
סעיף יד 33
סעיף טו 34
סעיף טז 34
סעיף יז 34
סעיף יח 34
סעיף יט 35
סעיף כ 35
סעיף כא 35
סעיף כב 35
סעיף כג 35
סעיף כד 35
סעיף כה 35
סעיף כו 35
סעיף כז 36
סעיף כח 36
סעיף כט 36
סעיף ל 36
סעיף לא 36
סעיף לב 36
סעיף לג 36
סעיף לד 36
סעיף לה 36
סעיף לו 37
סעיף לז 37
סעיף לח 37
סעיף לט 37
סעיף מ 37
סעיף מא 37
סעיף מב 37
סעיף מג 38
סעיף מד 38
סעיף מה 38
סעיף מו 38
סעיף מז 38
סעיף מח 38
סעיף מט 38
סעיף נ 38
סעיף נא 39

סעיף נב 39
סעיף נג 39
סעיף נד 39
סעיף נה 39
סעיף נו 39
סעיף נז 40
סעיף נח 40
סעיף נט 40
סעיף ס 40
פרק ה 40
סעיף א 40
סעיף ב 40
סעיף ג 41
סעיף ד 41
סעיף ה 41
סעיף ו 41
סעיף ז 41
סעיף ח 41
סעיף ט 42
סעיף י 42
סעיף יא 42
סעיף יב 42
סעיף יג 42
סעיף יד 43
סעיף טו 43
סעיף טז 43
סעיף יז 43
סעיף יח 43
סעיף יט 43
סעיף כ 44
סעיף כא 44
סעיף כב 44
סעיף כג 44
סעיף כד 44
סעיף כה 44
סעיף כו 45
סעיף כז 45
סעיף כח 45
סעיף כט 45
סעיף ל 45
סעיף לא 45
סעיף לב 45
סעיף לג 45
סעיף לד 46
סעיף לה 46
סעיף לו 46
סעיף לז 46
סעיף לח 46
סעיף לט 46
סעיף מ 46
סעיף מא 46
סעיף מב 46
סעיף מג 47
סעיף מד 47
סעיף מה 47
סעיף מו 47
סעיף מז 47
סעיף מח 47
סעיף מט 47
סעיף נ 48
סעיף נא 48
סעיף נב 48
סעיף נג 48
סעיף נד 48

סעיף נה 48
סעיף נו 48
סעיף נז 49
סעיף נח 49
סעיף נט 49
סעיף ס 49
סעיף סא 49
סעיף סב 49
סעיף סג 49
סעיף סד 49
סעיף סה 50
סעיף סו 50
סעיף סז 50
סעיף סח 50
סעיף סט 50
סעיף ע 50
סעיף עא 50
סעיף עב 50
סעיף עג 50
סעיף עד 51
סעיף עה 51
סעיף עו 51
סעיף עז 51
סעיף עח 51
סעיף עט 51
סעיף פ 51
סעיף פא 51
סעיף פב 52
פרק ו 52
סעיף א 52
סעיף ב 52
סעיף ג 52
סעיף ד 52
סעיף ה 52
סעיף ו 52
סעיף ז 53
סעיף ח 53
סעיף ט 53
סעיף י 53
סעיף יא 53
סעיף יב 53
סעיף יג 53
סעיף יד 54
סעיף טו 54
סעיף טז 54
סעיף יז 54
סעיף יח 54
סעיף יט 54
סעיף כ 54
סעיף כא 54
סעיף כב 55
סעיף כג 55
סעיף כד 55
סעיף כה 55
סעיף כו 55
סעיף כז 55
סעיף כח 55
סעיף כט 55
סעיף ל 56
סעיף לא 56
סעיף לב 56
סעיף לג 56
סעיף לד 56
סעיף לה 56

סעיף לו 56
סעיף לז 56
סעיף לח 56
סעיף לט 57
סעיף מ 57
סעיף מא 57
סעיף מב 57
סעיף מג 57
סעיף מד 58
פרק ז 58
סעיף א 58
סעיף ב 58
סעיף ג 58
סעיף ד 58
סעיף ה 58
סעיף ו 58
סעיף ז 59
סעיף ח 59
סעיף ט 59
סעיף י 59
סעיף יא 59
סעיף יב 59
סעיף יג 59
סעיף יד 59
סעיף טו 60
סעיף טז 60
סעיף יז 60
סעיף יח 60
סעיף יט 60
סעיף כ 60
סעיף כא 60
סעיף כב 60
סעיף כג 61
סעיף כד 61
סעיף כה 61
סעיף כו 61
סעיף כז 61
סעיף כח 61
סעיף כט 61
סעיף ל 62
סעיף לא 62
סעיף לב 62
סעיף לג 62
סעיף לד 62
סעיף לה 62
סעיף לו 62
סעיף לז 62
סעיף לח 62
סעיף לט 63
סעיף מ 63
סעיף מא 63
סעיף מב 63
סעיף מג 64
סעיף מד 64
סעיף מה 64
סעיף מו 64
פרק ח 64
סעיף א 64
סעיף ב 64
סעיף ג 64
סעיף ד 65
סעיף ה 65
סעיף ו 65
סעיף ז 65

סעיף ח 65
סעיף ט 65
סעיף י 65
סעיף יא 65
סעיף יב 66
סעיף יג 66
סעיף יד 66
סעיף טו 66
סעיף טז 66
סעיף יז 66
סעיף יח 66
סעיף יט 66
סעיף כ 67
סעיף כא 67
סעיף כב 67
סעיף כג 67
סעיף כד 67
סעיף כה 67
סעיף כו 67
סעיף כז 67
סעיף כח 68
סעיף כט 68
סעיף ל 68
סעיף לא 68
סעיף לב 68
סעיף לג 68
סעיף לד 68
סעיף לה 68
סעיף לו 69
סעיף לז 69
סעיף לח 69
סעיף לט 69
סעיף מ 69
סעיף מא 69
סעיף מב 69
סעיף מג 69
סעיף מד 69
סעיף מה 69
סעיף מו 70
סעיף מז 70
סעיף מח 70
סעיף מט 70
סעיף נ 70
סעיף נא 70
סעיף נב 70
סעיף נג 70
סעיף נד 71
סעיף נה 71
סעיף נו 71
סעיף נז 71
סעיף נח 71
סעיף נט 71
סעיף ס 71
סעיף סא 71
סעיף סב 71
סעיף סג 72
סעיף סד 72
סעיף סה 72
סעיף סו 72
סעיף סז 72
סעיף סח 72
סעיף סט 72
סעיף ע 73
סעיף עא 73

סעיף עב 73
סעיף עג 73
סעיף עד 73
סעיף עה 74
פרק ט 74
סעיף א 74
סעיף ב 74
סעיף ג 74
סעיף ד 74
סעיף ה 74
סעיף ו 74
סעיף ז 74
סעיף ח 75
סעיף ט 75
סעיף י 75
סעיף יא 75
סעיף יב 75
סעיף יג 75
סעיף יד 75
סעיף טו 75
סעיף טז 75
סעיף יז 76
סעיף יח 76
סעיף יט 76
סעיף כ 76
סעיף כא 76
סעיף כב 77
סעיף כג 77
סעיף כד 77
סעיף כה 77
סעיף כו 77
סעיף כז 77
סעיף כח 77
סעיף כט 77
סעיף ל 78
סעיף לא 78
סעיף לב 78
סעיף לג 78
סעיף לד 78
סעיף לה 78
סעיף לו 79
סעיף לז 79
סעיף לח 79
סעיף לט 79
סעיף מ 79
סעיף מא 79
סעיף מב 79
סעיף מג 80
סעיף מד 80
סעיף מה 80
סעיף מו 80
סעיף מז 80
סעיף מח 80
סעיף מט 80
סעיף נ 80
סעיף נא 81
סעיף נב 81
סעיף נג 81
סעיף נד 81
סעיף נה 82
סעיף נו 82
סעיף נז 82
סעיף נח 82

פרק א

סעיף א

המביא גט ממדינת הים

ששלחו הבעל מחוצה לארץ לא"י ליתן שם גט לאשתו. וקרי לח"ל מדה"י, משום דהים גבול א"י במערב, ולפיכך בכל חוץ לארץ שישנו בצד מערב מא"י אין שום עיר ח"ל סמוך לא"י דהים מפסיק דס"ל דרק בעיר ח"ל הרחוק מא"י צריך שיאמר בפנו"נ. דכל עיר שסמוך לא"י א"צ לומר בפ"נ וכו' כבסיפא. מיהו ה"ה כל עיר שבח"ל שבשאר רוחות כשאינו סמוך לא"י, צריך לומר בפ"נ וכו':

סעיף ב

צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם

תוך כדי דיבור קודם שיתן לה הגט, צ"ל בפני הב"ד בפ"נ וכו'. והטעם, י"א משום דאין שיירות מצויות מח"ל לא"י לקיים חתימת העדים, ושמא יערער אח"כ הבעל ויאמר לא כתבתיו. ואף דמדאורייתא לא יהא נאמן, דלא חיישינן שיחצוף אדם לזייף, ויצטרך הבעל להביא עדים שאין זה חתימתן, עכ"פ מדרבנן כל שטר צריך קיום, ומשום עגונה הקילו להאמין השליח שהוא ע"א. ומש"ה תקנו נמי שיאמר המביא הגט, גם בפני נכתב, אף שאין זה ענין לקיום, ה"ט כדי שלא נטעה לקיים גם שאר שטרות ע"י קיום ע"א. ולפ"ז אפילו בא"י גופה, היכא דלא שכיח שיירות מזל"ז, וכ"ש מא"י לח"ל צ"ל בפני נכתב ובפנ"ח. רק תנא חדא גוונא נקט. וי"א דאפילו בשיירות מצויות לקיימו, דהיינו מעיר לעיר בח"ל גופה, אפ"ה צ"ל בפ"נ ובפ"נ, משום דבח"ל מצויין ע"ה, שאינן יודעין שצריך לכתוב הגט לשמה, וע"י שיאמר בפ"נ, יזכרו ב"ד לשאלו אם נכתב לשמה. והא דלא תקנו שיאמר מעצמו בפ"נ לשמה. ה"ט דחיישינן שע"י רבוי המלות ישכח מלאמרו, וישנה עי"ז תקון חכמים בגט, ויהיה הגט בטל. ואף דקיי"ל עדי מסירה כרתי, וא"צ חתימת עדים כלל בגט, רק משום שמא ימותו עדי מסירה [כאה"ע ק"ל], א"כ למה צריך עכ"פ לומר בפנ"ח לשמה. י"ל דגזרינן חתימה אטו כתיבה. או י"ל דאע"ג דא"צ חתימה, אפ"ה כשיחתמו צריך שיחתמו לשמה. מיהו אע"ג דבכל מקום דאתחזיק אסורא בהדבר שמעיד, אין ע"א נאמן [כי"ד קכ"ז], אפ"ה האמינו הכא לשליח, מדא"צ עדותו דלשמה רק מצד חומרא, דרק מיעוט דמיעוט אין בקיאין, ובכה"ג אפילו ר"מ דחייש למיעוטא, ס"ל דאזלינן בתר רובא, ורק מדרבנן החמירו, ומשום עגונא אקילו בה. ואנן קיי"ל כטעם קמא, דמשום קיום צ"ל בפ"נ, ואפ"ה מדאין דרך בני אדם להכיר חתימת בני עירן, להכי

בין בח"ל בין בא"י, ואפילו מבית לבית בעיר א' צ"ל בפ"נ ובפ"נ. ואם הוא אלם אינו יכול להביא גט. אע"ג דיכול לכתוב בפ"נ, כתיבה לאו כדיבור דמי גם לגבי בעל שצריך לומר בפירוש כתוב גט לאשתי, ואם כתב כך לסופר לא מהני [כאה"ע סימן ק"כ ס"ה] כ"ש בשליח שאמירתו בפ"נ הוא במקום עדות דאמרה תורה מפיהם ולא מפי כתבם. ורק בפסולי עדות הכשירו חכמים להביא גטה וכלקמן [ספ"ב] אבל בהגדה גופה צריך שיהיה דומיא דשאר עדות [ועי' ריב"ש סי' ר"מ] ואף דבח"מ [ר"ז סי"ט] הו"ל כתיבה כדיבור. התם רק לענין אסמכתא [ועי' ח"מ ע"ג סמ"ע, ועי' א"ח מ"ז ותשו' חו"י קצ"ד ואה"ע קמ"ב]. ואין ליתן גט על ידי שליח כשהבעל בעיר, אם לא שיביא השליח שטר הרשאה עמו [אה"ע קמ"א סנ"ה]:

סעיף ג

רבן גמליאל אומר אף המביא מן הרקם ומן החגר

שם עיירות סמוכות לגבול א"י אבל אם מובלעות דהיינו שא"י מקיף לעיר שבח"ל מג' צדדים, א"צ שליח שבא משם עם גט לומר בפ"נ, דשם בקיאי שצריך לשמה, ושכיחי נמי שיירות:

סעיף ד

רבי אליעזר אומר אפילו מכפר לודים ללוד

אף שא"י מקיף כפר לודים מג' צדדים, וא"כ בקיאי שצריך לשמה וגם שכיחי, אפ"ה משום לא פלוג צ"ל בפ"נ. והא דנקט ללוד, ואי משום דסמוך, הרי ר"ג נמי בסמוך מיירי. הא קמ"ל אע"ג דסמוך מאד ובני לוד מצויים בה תמיד, וגם איכא תרתי, סמוך מאוד ומובלע, אפילו הכי צ"ל בפ"נ:

סעיף ה

וחכמים אומרים אינו צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם אלא המביא ממדינת הים

שהוא ח"ל שרחוק מא"י. משא"כ במביא מערי הגבול:

סעיף ו

והמוליך

מא"י לח"ל. ולמ"ד דטעם אמירת בפ"נ, הוא מדאין עדים מצויין לקיימו, א"כ ודאי גם לתנא קמא ל"ש מוליך או מביא צריך שיאמר בפ"נ. ורק דרבנן בתראי לפרושי מלתא דת"ק טפי אתו, רק פליגי אר"ג ואר"א ולהכי קאמרי א"צ שיאמר וכו' [ויפה כתב לי בני הרב המאה"ג מהו' ברוך יצחק שליט"א הגאון אבדק"ק לאנדסבערג דלמאי דמסיק הש"ס דרבה אית ליה נמי דרבא, א"כ כ"ע הכי ס"ל]:

סעיף ז

והמביא ממדינה למדינה במדינת הים צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם

ולטעמא דאין בקיאין לשמה, אפילו באותה מדינה בח"ל נמי צ"ל בפ"נ. רק נקט ממדינה למדינה לדיוקא, דבא"י גופה אפילו ממדינה למדינה א"צ שיאמר בפ"נ, דהרי בקיאי לשמה, ושכיחי נמי שיירות ע"י בתי דינין שקבועין בכל עיר, שהולכין לדון שם:

סעיף ח

רבן שמעון בן גמליאל אומר אפילו מהגמוניא להגמוניא

ב' שרים בעיר א', ומקפידין שלא יעברו מכאן לכאן, להכי צ"ל בפ"נ:

סעיף ט

רבי יהודה אומר מרקם למזרח

ר"ל מרקם עד סוף העולם למזרח ורקם בכלל, כולם דינם כמזרח, דהיינו כח"ל, דממדינה למדינה שם צ"ל בפ"נ, מדאין בתי דינין קבועין שם כבא"י. וכן מאשקלון לדרום ואשקלון. כולם דינן כדרום. וכן עכו:

סעיף י

מעכו לצפון ועכו בצפון

אבל מערב אין צריך לחשוב, דשם הים גבול א"י. כמ"ש יהיה לכם גבול ים [במדבר ל"ד. ומה שהקשה בני המאה"ג מהו' ברוך יצחק שליט"א מלקמן ד"ח א' דמותחין חוט מטורי אמנון עד נחל מצרים, אלמא דאין שפת הים הגבול. יש לומר דודאי אין שפת הים הגבול, אבל סוף כל סוף אחר טורי אמנון וקפלוריא וכו' הים הוא גבול א"י. וכדמוכח מקרא שהבאנו]:

סעיף יא

המביא גט בארץ ישראל אינו צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם

אפילו ממדינה למדינה שם אין צריך בפ"נ, מדשכיחי שם שיירות כלעיל סי' ז':

סעיף יב

אם יש עליו עוררים

שהבעל מערער לפסלו ואע"ג דאין ערעור פחות מב', ערעור דבעל חשוב כב':

סעיף יג

יתקיים בחותמיו

שיעידו שחתימת העדים הוא וזה דוקא בא"י ולא אמר בפ"נ, אבל באמר בפ"נ, בין בא"י ובין בח"ל לא מהני תו ערעור דבעל רק כשיביא עדים [אה"ע קמ"ב]:

סעיף יד
המביא גט ממדינת הים ואינו יכול לומר בפני נכתב ובפני נחתם

שנתן הגט כשהיה פקח, ואח"כ נשתתק והוא הדין כשלא ראה הכתיבה והחתימה [קמ"ב ס"א]:

סעיף טו
אם יש עליו עדים יתקיים בחותמיו

למ"ד דלא בקיאי לשמה, מיירי הכא אחר שלמדו בני ח"ל שצריך לשמה. ואפ"ה ביכול לדבר צ"ל בפ"נ, שמא יחזרו לקלקולם. ואפ"ה בנשתתק, מלתא דלא שכיחי היא ול"ג בה רבנן [כש"ס ד"ה א', וביצה די"ח א']:

סעיף טז
אחד גיטי נשים ואחד שחרורי עבדים

שגם עבד אסור בבת ישראל עד שיקבל גט שנכתב לשמו ומכ"ש דצריך לקיים חתימת שטר שחרורו, והקילו גביה להאמין השליח שהוא ע"ח כדי שלא יתענן:

סעיף יז
שוו למוליך ולמביא

לומר בפ"נ ובפני נחתם:

סעיף יח
כל גט

שטר:

סעיף יט
שיש עליו עד כותי פסול

אף דס"ל גרי אמת הן, אפ"ה חשידי לשקר:

סעיף כ
חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים

שכשרים כשחתם כותי תחלה, ואח"כ עד ישראל, דמדאין עדי גט חותמין רק בזה בפני זה, מסתמא כותי חבר וכשר היה, דאם לא כן לא החתימו ישראל תחלה. אבל בשטר אחר שא"צ שיחתמו זה בפני זה, חיישינן שהניח העד האחרון רווחא לישראל אחר דקשיש מניה, שיחתום לפניו, ובא כותי זה החשוד לשקר וחתם למעלה:

סעיף כא

מעשה שהביאו לפני רבן גמליאל לכפר עותנאי גט אשה והיו עדיו עדי כותים והכשיר

דאפילו בב' עדים כותים מכשיר:

סעיף כב

כל השטרות העולים בערכאות של גוים

מקום המשפט שלהן נקרא "ערכאות" מדכל דיניהן ערוכים וסדורים ע"פ שכל אנושי [אמנם חז"ל השאילו זאת מלשון יון, שכך נקרא [געריכט"ס קאנצעלייי] בל"י ערכאות].

סעיף כג

אף על פי שחותמיהם גוים כשרים

והוא בידענו שהשופט והעדים אינן מקבלין שוחד. ודוקא בהלואות ומכירות, דאע"ג דאין עדותן עדות, אפ"ה תקנו רבנן דלהמנו מכח אומדנא דמוכח [ככתובות דנ"ו א'] וה"נ מוכח דיהיב ממונא, ואם כן השעבוד חל משעה שנתן המעות. אבל בשטרי הודאות לא קני לה רק בהודה בפני ב' עדים כשרים. וכ"כ במתנות דלא קני רק מכח מסירת השטר, והרי האי שטר חספא בעלמא הוא. מיהו במקום שדינא דמלכותא לכתוב כל השטרות בערכאות, כל שטר שנעשה שם כשר, דדינא דמלכותא דינא [ח"מ ס"ח]:

סעיף כד

ר' שמעון אומר אף אלו כשרין

דס"ל עדי מסירה כרתי. ונראה לי דמירי בכתבו ישראל לשמו, דהרי למ"ד עדי מסירה כרתי בעינן כתיבה לשמה [כש"ס כ"ג א']. וכ"כ רש"י [גיטין ד"ט סע"ב] ומיירי נמי ששמות העדים החתומים בגט נכרין שעכו"ם הם. דאל"כ חיישינן שיסמכו על קיום חתימתן בלי עדי מסירה. ות"ק גזר נכרין אטו שאינן נכרין, ואתי למסמך עלייהו:

סעיף כה

לא הוזכרו

בבהמ"ד לפסול:

סעיף כו

אלא בזמן שנעשו בהדיוט

על ידי עכו"ם הדיוטות שאינן דיינין דלית להו קלא שהן עכו"ם ולהכי חיישינן אף בעדי חתימה ניכרין שהן עכו"ם, שמא אתו למסמך עלייהו גם בלי עדי מסירה, אבל ערכאות יש להן קול שהן עכו"ם ולא יסמכו עליהן בלי עדי מסירה:

סעיף כז

האומר תן גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי אם רצה לחזור בשניהן

קודם שיגיע לידן.

סעיף כח

יחזור

ואין השליח יכול לזכות בהן לצרכן, דחוב הוא להן, שמאבדין מזונותיהן:

סעיף כט

וחכמים אומרים בגיטי נשים

יכול לחזור בהן דחוב הוא לה:

סעיף ל

לפי שזכין לאדם שלא בפניו ואין חבין לו אלא בפניו

והרי זכות הוא השחרור להעבד, וכדמסיק, וכבר זכה בו לצרכו:

סעיף לא

שאם ירצה שלא לזון את עבדו רשאי

דיכול לומר עשה עמי ואיני זנך, רק חזור על הפתחים, לפיכך לא מפסיד בשחרורו מידי:

סעיף לב

ושלא לזון את אשתו אינו רשאי

ונמצאת מפסדת מזונות על ידי הגירושין:

סעיף לג

אמר להם והרי הוא פוסל את עבדו מן התרומה כשם שהוא פוסל את אשתו

דכשלא שחררו אף שלא היה זנו, היה מתפרנס בתרומה בתורת צדקה, משא"כ אח"כ. ואם עבד ישראל הוא, עכ"פ אסרו ע"י שחרור בשפחה, ובת חורין אינה מצוייה לו להנשא אחר שישחרר, ונמצא מפסיד ע"י שחרורו:

סעיף לד

אמרו לו מפני שהוא קנינו

ר"ל אכילת תרומה אינו הפסד כ"כ להעבד, דאכילתו תרומה אינו רק מדהוא קניינו של כהן, והרי יכול למכרו לישראל. גם הא דמותר בשפחה תחלה לא מחשב לו הפסד, דחשיבותיה שכשישתחרר יותר בבת ישראל, אף שאינה מצוייה לו, עדיף ליה:

סעיף לה

האומר תנו גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי ומת לא יתנו לאחר מיתה

מדלא אמר תן [כמ"ו], להכי גם בעבד לכ"ע לא עשאו שליח שיזכה עבורו, א"כ אין גט לאחר מיתה [ועי' פ"ו מ"ז]:

סעיף לו

תנו מנה לאיש פלוני ומת יתנו לאחר מיתה

דדברי שכ"מ ככתובים ומסורים דמי. ואף שלא אמר מנה זו, לא חיישינן שעל מנה קבור קאמר. ודוקא במצוה מחמת מיתה, או בחילק כל נכסיו, קצת לזה וקצת לזה. אבל בלא הקנה רק אותה מנה לזה, הו"ל מתנת שכ"מ במקצת, דלא קנה רק בקניין סודר, והרי הכא מטבע הוה, ולא נקנה בחליפין, ולא מהני רק בהקנה לו אגב קרקע, או שמסר המנה ביד שליש [ח"מ רנ"ג י"ח]:

פרק ב

סעיף א

בפני נכתב כולו ובפני נחתם חציו

שרק עד אחד חתם לפני.

סעיף ב

בפני נכתב חציו ובפני נחתם כולו פסול

ודוקא בפני נכתב חציו האחרון מדנקט חציו סמוך לבפ"נ, ודו"ק. אבל בפני נכתב חציו הראשון, שיש שם שם האיש והאשה והזמן, כשר. ואפילו לטעמא דאמרינן לעיל [פ"א סימן ב'] דלהכי צריך לומר בפני נכתב, דלא לחלף בשאר שטרות לקיים גם אותן בע"א. אפ"ה יש חלוק בין חציו הראשון לאחרון, דשם האיש והאשה וזמן הוא עיקר הגט, ורק אם זה הוה בפניו, לא אתי לאחלופי בשאר שטרות:

סעיף ג

אחד אומר בפני נכתב ואחר אומר בפני נחתם פסול

בזמן שא' מהן שליח. אבל בשניהן שלוחין, ונתנו הא' במעמד חבירו, א"צ כלל לומר בפ"נ ובפנ"ח, דלמ"ד משום קיום הרי שניהם בפנינו שיקיימוהו, ולמ"ד משום דלא בקיאי לשמה, עכ"פ השתא שכבר למדו כשר, דבב' שלוחים דלא שכיחי, לא חיישינן שיחזור הדבר לקלקולו [עי' פ"א סי' ט"ו]:

סעיף ד
שנים אומרים בפנינו נכתב ואחד אומר בפני נחתם

ר"ל א' שלישי. דאי"ל א' מהשנים, דא"כ יש א' שאומר בפני נכתב ובפנ"ח.

סעיף ה
ור' יהודה מכשיר

דמדאיכא ב' סהדי אכתיבה, תו לא מחלף בשאר שטרות:

סעיף ו
אחד אומר בפני נכתב ושנים אומרים בפנינו נחתם כשר

למ"ד משום קיום, זה כבר מקויים הוא וא"צ כלל בפ"נ ובפנ"ח, ואפילו בלא היה רק א' מהן שליח, ולמ"ד משום לשמה, מיירי שאותן שנים שמעידין בפנ"ח, שניהן שלוחין, ובכה"ג לא חיישינן שיחזור לקלקולו [כלעיל סימן ג']:

סעיף ז
נכתב ביום ונחתם ביום

באותו יום:

סעיף ח
בלילה ונחתם בלילה

באותה לילה:

סעיף ט
בלילה ונחתם ביום

שלאחריו.

סעיף י
כשר

דאינו מוקדם, דהלילה הולך אחר יום שלאחריה.

סעיף יא
ביום ונחתם בלילה פסול

דמוקדם הוא. וס"ל דלהכי צריך זמן בגט, כדי שלא יהא יכול לחפות על אשתו שזנתה, וירחם עליה שלא תהרג או שלא תאסר עליו, ויתן לה גט בלי זמן, ויאמר שזנתה אחר גירושין.

סעיף יב
פסולין

מדהן מוקדמין:

סעיף יג
חוץ מגיטי נשים

דס"ל דזמן שתקנו בגט לאו משום זנות, דהא לא שכיח. רק לר"ש תקנו זמן בגט, דבלא זמן היה אוכל ומוכר פירות של נכסי מלוג שלה אחר גירושין, וכשתתבענו יאמר קודם גירושין מכרתי. והרי ס"ל לר"ש דמשעה שנתן עיניו לגרשה שוב אין לו פירות. וא"כ בנכתב ביום ונחתם בלילה, משעה שנכתב אין לו פירות, ולפיכך כשר. ואנן קיי"ל דבאין בו זמן כלל אם נשאת לא תצא, ובנכתב ביום ונחתם בלילה, או שנתאחר אחר כתיבה וחתימה כמה ימים קודם שניתן, אז באי אפשר ליתן גט אחר מותרת להנשא אפילו לכתחילה. אמנם גט מוקדם להדיא אף דפסול הוא, קדושין תופסין בה, וגם לאחר קדושין מאחר אסורה לראשון [קכ"ז א' וב']. מיהו אף דנכתב ביום ונחתם בלילה, וכ"ש בנכתב ונחתם בלילה כשר, עכ"פ אין ליתן לכתחילה גט בלילה, מדהו"ל כמו דין. ורק בשעת הדחק כשר [ססקכ"ג]. אבל בניתן ע"י שליח, כיון דצריך ב"ד, רק דסגי בב' דשליח מצטרף [כגיטין ד"ה ב', ולדידן אמ"צ], לפיכך י"ל דאפילו בשעת הדחק פסול בנתנו לה השליח בלילה:

סעיף יד
בדיו

[קיענרוס]:

סעיף טו
בסם

מין אדמה שבאי זאמום בים איקארי בארץ יון:

סעיף טז
בסיקרא

רעטהעל. וי"א [מענניע]:

סעיף יז
ובקומוס

[גוממי]:

סעיף יח
ובקנקנתום

[קופפער וואססער]:

סעיף יט
ובכל דבר שהוא של קיימא

שכשיתיבשו יהיה רשומן ניכר:

סעיף כ
אין כותבין לא במשקים

הנכבשין מפירות העשויין לסחטן, כתותים וענבים ורמונים:

סעיף כא
ולא במי פירות

מי פירות שאינן עשויין לסחטן:

סעיף כב
על העלה של זית

תלוש. וה"ה עלה אחר תלוש רק נקט עלה זית דמדהוא עב קצת נוח לכתוב עליו. מיהו עלה ירקות שאינה מתקיים וכדומה פסול:

סעיף כג
ועל הקרן של פרה

"קרן פרה", היינו קרן תלוש מהפרה. משא"כ "קרן של פרה" ר"ל מחובר בפרה [וכן כל לשון "של" בלה"ק, היינו במקורב המיוחס להדבר שנתיחס אליו. בין שנתיחס בגוף יחד, או במחשבה. ובריש גרסינן "עלה זית"].

סעיף כד
ונותן לה את הפרה

אבל לא יקצצו לאחר כתיבה, דכתיב וכתב ונתן, שלא יחסר בין הכתיבה לנתינה שום מעשה בגוף הגט. ואפילו חתמו העדים בתלוש, פסול. וה"ה בכתבו על נייר גדול, וחתכו לאחר כתיבה פסול. רק בקצץ מעט לאחר כתיבה לייפותו, כשר [קכ"ד]. ואם היה בדעתו בשעת כתיבה לחתוך אחר כך קצת ממנו לייפותו, פסול [גט פשוט]. מיהו בכתבו על עלה שבעציץ, אפילו נתן לה כל העציץ פסול, דגזרינן שמא יקצוץ העלה בין כתיבה לנתינה [ואע"ג דבפרה לא חיישינן כה"ג. נ"ל דכמו שאסור להשתמש בשבת באילן גזירה

שמא יקצוץ, ולא חיישינן שלא יאחז בקרן הפרה מה"ט ע"כ דקציצת העלה שכיח בקל טפי מקציצת קרן הפרה [ועי' תוס' דכ"א ב' ד"ה יצא]:

סעיף כה

אין כותבין לא על דבר שיש בו רוח חיים

כגון פרה:

סעיף כו

ולא על האוכלים

כגון עלה, דכתיב ספר, שיהיה כספר שאינו בעל חי או מאכל. ולחכמים, ספר לספירת דברים של גירושין הוא דאתי:

סעיף כז

אין כותבין במחובר לקרקע

מטעם דלעיל סי' כ"ד. ואע"ג דכבר שמעינן לה מקרן פרה דמשמע דוקא פרה. קא משמע לן הכא דלכתחילה אפילו טופס לא יכתוב קודם קציצה [טופס הוא מלשון לאטיין טיפוס [ענטוואורף]. והוא הדבר ששוין בו כל הגיטין. משא"כ תורף ר"ל גלוי, והיינו גלוייו של גט, שמגלה של מי הוא. והוא שם האיש והאשה והמקום והזמן דאף דזמן בגט מד"ס אלמוהו כדאורייתא [ב"ש קכ"ג סק"ו]. וי"א דאף מלות הרי את מותרת לכל אדם הוא תורף. ולבני הרב המאה"ג מהו' ברוך יצחק שליט"א הגאבד"ק לאנדסבערג מלת תורף נגזר מלשון יון שבו נקרא טראָפאָס תואר ותכונה עצמית של כל דבר. ובל"א [דאם אייגענטהימליכע וועזען. אונד דיא קאראקטעריסטישע פערפאססונג אונד אייניריכטונג איינער זאכע]. אמנם לרש"י כאן שפירש תורף לשון גלוי, קשה דאמרינן בתרומות ובפסחים אם מונחת במקום התורפה, וגם שם פירש רש"י לשון גלוי. והוא תמוה, דהרי גם זה נזכר מיד במשנה אם היה מגולה וכו'. [ולפי דעתי אין זו קושיא דהתם בשהחבית מגולה פיה והכא בשמונחת בשוק קאמר] אלא מלת תורפה התם, וכ"כ בנדה כנגד בית התורפה טמאה, וכ"כ בע"ז [דכ"ט] ההולכין לתרפות, כולן נגזרין מלשון רומי בושה ובזיון טורפיטודא. עד כאן לשון בני הנ"ל ודוגמא לזה מצאתי בערוך]:

סעיף כח

תלשו וחתמו ונתנו לה כשר

ה"ק כתב טופס במחובר ותלשו. וכתב התורף וחתמו בתלוש כשר:

סעיף כט

רבי יהודה בן בתירא אומר אין כותבין לא על הנייר

פאפיער. בלשון יון נקרא ניירא, [פאזערן], והם חוטין של עשבין שעושין מהן [פאפיער] במצרים:

סעיף ל

המחוק

מדיכול לחזור ולמחקו ולכתוב למעלה מהעדים מה שירצה, ולא יהא ניכר שזייף דהרי העדים ג"כ על המחק חתומים:

סעיף לא

ולא על הדיפתרא

עור דמליח וקמיח ולא עפיץ [ועמ"ש מגילה פ"ב מ"ב. ולבני הרב מהו' ברוך יצחק שליט"א הוא לשון יון ממש, שכך נקרא בל"י עור אחר שנמשך מגוף בהמה. וסיים עוד ומדברי רבינו רש"י בש"ס [די"א א'] ד"ה שאינו יכול לזייף, מוכח דלהכי פסול, דדוקא בעפוץ, שנוטה מראה הקלף לשחרות, אינו יכול לזייף כתב שעליו. שכשיגרר על גביו יתלבן העור, ויוכר זיופו, משא"כ דפתרא שאינו עפוץ. כולו הפך לבן ולא יוכר כשיזדייף]:

סעיף לב

וחכמים מכשירין

בגט, מדקיי"ל עדי מסירה כרתי, ולהכי מותר לכתבו על דבר שיכול להזדייף, והכי קיי"ל [קכ"ד]. ולשיזייף ויכתוב ממעל לעדים שט"ח אחר, לא חיישינן, דירא שיכחישוהו העדים לומר לא חתמנו על דבר זה מעולם. רק כל חששתינו שיזייף לכתוב שום ריעותא לשטר זה, דאפשר שישכחו העדים המלה שמרעה כח השטר:

סעיף לג

אפילו חרש שוטה וקטן

אבל דוקא רק טופס, וגדול עומד על גביו ואומר כתוב לשמה, אז כותבין לכתחילה, דחש"ו שיכתבו מלתא דל"ש ולא גזרו בהו רבנן בטופס אטו תורף, כלעיל סי' כ"ז. מיהו כותי, או מחלל שבתות בפרהסיא לפני יו"ד ישראלים בני דעת [אפילו חלל שבת באיסור דרבנן, כטלטול מוקצה, או מוציא חוץ לעירוב בשבת וכדומה, הו"ל מומר לחלל שבתות, כא"ח שפ"ה ותוס' עירובין ס"ט א'], אפילו כשר עומד ע"ג אסור לכתחילה. אמנם לכתוב תורף, אפילו חש"ו אפילו בדיעבד פסול [קכ"ג].

סעיף לד
האשה כותבת את גיטה

בצוה לה הבעל. ואם לא הקנתה לו תחילה הקלף, תקנהו לו לאחר כתיבה, ולא מחשב מחוסר מעשה בין כתיבה לנתינה, מדאין נעשה בגוף הגט כלום, דהקנין הוא דבר שחוץ מגוף הגט:

סעיף לה
והאיש כותב את שוברו

[קוויטטונג] שקבלה הכתובה, שמהראוי שהאשה תכתבו:

סעיף לו
שאין קיום הגט אלא בחותמיו

ר"ל עדי מסירה שרגילין ג"כ לחתום בגט. מיהו לכתחילה לא יכתוב הבעל בעצמו, גם לא יצוה לסופר כתוב כך, רק יאמר לו סתם לכתוב. ואפילו קרוב הבעל לא יכתוב היכא דאפשר [שם]:

סעיף לז
הכל כשרין להביא את הגט

בין להולכה או להבאה:

סעיף לח
חוץ מחרש שוטה וקטן

דלאו בני דעה ושליחות נינהו:

סעיף לט
וסומא

דוקא בח"ל, מדאינו יכול לומר בפ"נ. ואף דפקח סגי בשמע רק קל קולמס וקל מגילתא [כסי' קמ"ב ט"ו]. בסומא כשיאמר בפ"נ מדשמע הנך, מחזי כשקרא. ואת"ל יאמר שמעתי קול קולמסא. הרי משנה תקנת חכמים בגט, מיהו במקויים ע"י ב' עדים. או בא"י, דא"צ לומר בפ"נ, או בהוא שליח לקבלה כשר [שם]:

סעיף מ
ונכרי

דאינו בתורת שליחות. מיהו בנתנו לעכו"ם שיתננו לישראל שיתננו לאשתו, וכתב לאותו ישראל שיהיה שלוחו, אם נתקיים הגט בחותמיו במקום הנתינה, שאז א"צ לומר בפ"נ, הגט כשר. ואין נוהגין כן למנות שליח בכתב [קמ"א ל"ג] ועי' בראש פ"ב דגיטין

סי' כ"ז דכך נוהגין באשכנז וצרפת לשלוח גט ע"י עכו"ם וממנה ישראל במקום האשה להיות שליח ע"י מכתבו ועי' שם בהג"ה מעשה דקלוניא שכך עשו מעשה. אמנם מפני שצריך השליח לומר בפ"נ או שיכול לקיים חתימת עדי הגט במקום הנתינה, לפיכך גט שנשלח על ידי הפאסט מעבר לים באופן זה קשה הוא לגרש בו, דמי יכיר חתימת העדים ובפרט בכתב אשורית שאין אדם רגיל בו. להכי יש תקנה אחרת שימנה הבעל שליח, ושליח זה יסע עם גט למקום אחר שאין הבעל שם, דלכתחילה אין לגרש על ידי שליח במקום שהבעל שם [קמ"א סק"ה] ושליח זה יאמר במקום השני בפני ב"ד בפ"נ ובפנ"ח וימנה שליח ע"פ בית דין במקום ההוא בכתב להשליח שבמקום האשה והשליח השני יאמר בפני הב"ד השני שבמקום האשה שליח ב"ד אני. ונ"ל דבאפשר לגרשה ע"י שליח לקבלה יותר טוב היה [ועי' באה"ע קמ"א סכ"ט]. וכן רשע פסול לשליחות, דאינו נאמן לומר בפ"נ [ב"ש שם]. ולכתחילה לא יהא שליח קרוב לאיש, לאשה, ולדיינים [קמ"א ל"ה]:

סעיף מא

קבל הקטן

הגט מהבעל:

סעיף מב

והגדיל

קודם שנתנו לה:

סעיף מג

שוטה ונשתפה

נתיישב [ונ"ל דשוטה הוא לשון משוט בארץ [אונרוהיג], שמחשבותיו אינן שוהין בהתבוננת על כל דבר, רק משוטטים ועפים הנה והנה. ונגד זה כשנתיישב, נקרא נשתפה, שהוא לשון מנוחה, כמו שפה מהצער [נדה ל"ז]:

סעיף מד

נכרי ונתגייר

בתוי"ט כ' דלהכי נקט להו הכא שלא כסדר המורגל, חשו"ק יחד. משום דכל דבר שמורגל תקנתו טפי מהקודם. טפי נקט ליה ברישא. ואחמ"כ רבינו מכחיש המפורסם, דטפי מורגל שישתפה השוטה משיתפתח הסומא, וכ"כ תקנת הסומא מצוי יותר מתקנת החרש. רק נ"ל דמתחיל בקטן. דהוא היותר פשוט שיפסל. מדבשעת קלקולו א"א שיתוקן. והדר נקט חרש דדמי לקטן, שעכ"פ שניהן יכולין לומר אחר שנתקנו בפ"נ

מקודם, משא"כ סומא הרי לא ראה מקודם. והדר נקט סומא, שעכ"פ יכול להעיד ששמע בסמיותו קול קולמסא, משא"כ שוטה אינו בר דעת כלל. מיהו כולהו בכלל ישראל הם, ולולא קלקולם היו בני עדות, משא"כ עכו"ם אפילו מל וטבל ולא נתכוון לשם גירות, לאו בכלל עדות הוא]:

סעיף מה

פתוח ונסתמא וחזר ונתפתח

אפילו לא חזר ונתפתח נמי כשר, מדמצי שפיר לומר בפ"נ. מיהו צריך אז לומר בפ"נ, בפני ג', דהוא אינו מצטרף, דסומא אינו נעשה דיין. וגם צריך שיכיר האשה בטביעת עינא דקלא, ולא מהני שיעידו לפניו שזו היא אשת פלוני, אע"ג דבפתוח ואינה מכירה מהני כה"ג [קמ"ב י"א]. והא דנקט מתניתין חזר ונתפתח, היינו איידי דאינך:

סעיף מו

זה הכלל כל שתחלתו וסופו בדעת

נקט זה הכלל, לאשמעינן דבדעת תליא מלתא ולא בכשרות, ולאפוקי סומא דא"צ סופו בכשרות:

סעיף מז

אף הנשים שאינן נאמנות לומר מת בעלה נאמנות להביא את גיטה

בח"ל דליכא למימר לקלקולא מכוונא, דכיון דצריכות לומר בפ"נ אי אתי ובעל ומערער לא משגחינן ביה, ובמה תתקלקל. אבל בא"י שא"צ לומר בפ"נ, ואי יערער הבעל מהני לאסרה, באמת א"נ:

סעיף מח

ובת בעלה

כולן שונאות אותה, וחשודים לקלקלה:

סעיף מט

האשה עצמה מביאה את גיטה

כשנכתב הגט לפניה ואמר לה הרי את שלוחי להולכה עד שתביא הגט לבית דין פלוני, והם ימנו שליח ליתנו לך לגירושין:

סעיף נ

ובלבד שהיא צריכה לומר בפני נכתב ובפני נחתם

בפני הב"ד קודם שתתנו לשליח:

פרק ג

סעיף א
היה עובר בשוק ושמע קול סופרים מקרין

לתלמידיהם לדוגמא להתלמד:

סעיף ב
מצאו בן עירו

ר"ל שמכיר ששמו כשמו וכו' אבל אי"ל דפסול מדצריך להזכיר מקום דירתו, דהרי קיי"ל דאין צריך להזכיר בגט רק מקום עמידתו בשעת גירושין [כאה"ע ר"ס קכ"ח]. ואילה"ק הרי בל"ז הן ב' יוסף בן שמעון בעיר א' ואין לגרש בו מדאין לברר מתוכו איזהו המגרש, וא"כ אפילו כתב לשם המגרש אסור לגרש בו [ק"כ ס"ג]. י"ל דהיינו לכתחילה, אבל בדיעבד הרי קיי"ל עדי מסירה כרתי. וכן מוכח מגדולה וקטנה [פ"ג מ"א, ופ"ט מ"ה. ועי' אה"ע קל"ו ס"ו]:

סעיף ג
פסול לגרש בו

אף דזה נכתב לשם גירושין:

סעיף ד
לא יגרש בו את הקטנה

אף דהיה עכ"פ לשמו:

סעיף ה
פסול לגרש בו

דבדאורייתא אין ברירה, לומר הוברר לבסוף שלשמה נכתב. ואפילו למ"ד יש ברירה בדאורייי', הכא שאני דכתיב וכתב לה, צריך שיהיה מבורר בשעת כתיבה:

סעיף ו
הכותב טופסי גיטין

סופר שמזמן גיטין שיהיה מזומנין למי שירצה לקנותן:

סעיף ז
ומקום הזמן

ובש"ס מוסיף, אף מקום הרי את מותרת לכל אדם שהוא עיקר הגט [כפ"ט מ"ג]:

סעיף ח
צריך שיניח מקום הלוקח ומקום המוכר ומקום המעות

כדי לידע סך מעות המכירה שאם יטרפוה ממנו, יצטרך המוכר להחזיר לו כך:

סעיף ט
מפני התקנה

תקנת הסופר היא, דלהכי התירו לו שיכתוב טופס, דלפעמים אינו פנוי:

סעיף י
רבי יהודה פוסל בכולן

דגזר טופס אטו תורף:

סעיף יא
וכתב לה לשמה

והכי קיי"ל.

סעיף יב
המביא גט ואבד הימנו

במקום ששיירות מצויות, או שבמקום שנכתב הגט הוחזקו ב' ששמותיהן ושמות נשותיהן שוות.

סעיף יג
מצאו לאלתר

מלה מורכבת מן "אל" אתר, ופירושו על מקומו, ור"ל מיד [כמו והוא שלמד אל אתר, ירושלמי פ"ק דברכות] והיינו שראה שלא עבר אדם שם עדיין, ואפילו שהה זמן מרובה:

סעיף יד
ואם לאו פסול

מיהו ביש סימן בגט או בכלי שהוא מונח בו, והוא סימן מובהק, כשר. אבל הכרה בטביעות עין לא מהני רק כשמצאו הוא בעצמו דאז אית ליה מגו, דאי בעי אמר לא אבדתיו [קל"ב ס"ד]:

סעיף טו
מצאו בחפיסה

חמת קטנה:

סעיף טז
או בדלוסקמא

[אומהאנגבייטל]:

סעיף יז
אם מכירו

לכלי:

סעיף יח
המביא גט והניחו

שליח להמגרש:

סעיף יט
זקן

י"א דוקא פחות מבן פ' או יותר מק' [וי"א דביותר מצ' סגי]. אבל ביני ביני מפ' לצ' אין לו חזקת חי:

סעיף כ
או חולה

וי"א דוקא שלא נעשה טריפה:

סעיף כא
נותנו לה בחזקת שהוא קיים

מיהו בגוסס שאינו מדבר, אף דכחי הוא, אפ"ה רוב גוססין למיתה [קמ"א סס"ח]. וגוסס היינו שחזה שלו מתלבטת כששואף רוח, ע"י העלאת ליחה שמתהווה בה קרוב למיתה [אה"ע קכ"א]:

סעיף כב
מקריבין אותה בחזקת שהוא קיים

מיירי בקרבן נשים, או בחטאת עוף, או ערל וטמא שמשלחין קרבנותיהן, דכל אלו א"צ סמיכה. וקמ"ל כולהו, תרומה, אף דליכא חשש עגונה כבגט, ואף דא"צ לה כל כך, דהרי אפשר לה שתאכל חולין. וקמ"ל נמי חטאת, אף דאיכא חשש חולין בעזרה, ואף דג"כ א"צ כ"כ לחיי נפש כתרומה, אפ"ה סמכינן אחזקה דאורייתא בכל דוכתא:

סעיף כג
על עיר שהקיפה כרקום

חיל של אותה מלכות שרוצים לכבשה מיד האויב.

סעיף כד
ועל הספינה המיטרפת בים

שנשלכה בין הגלים בסער:

סעיף כה
ועל היוצא לידון

בדיני נפשות אפילו בדיני ערכאות:

סעיף כו
והיוצא ליהרג

אפילו בדיני ישראל [רמב"ם פ"ט מתרומות]:

סעיף כז
בת ישראל לכהן

לא תאכל דחשבינן ליה כמת:

סעיף כח
ובת כהן לישראל

דחשבינן ליה כחי ובגט של א' מהם ביד שליח ונתנו לה, ספיקא הוה [קמ"א סס"ט]:

סעיף כט
המביא גט בארץ ישראל

שא"צ לומר בפ"נ:

סעיף ל
הרי זה משלחו ביר אחר

ודוקא בחלה, שנאנס. דאל"כ חיישינן דקפיד בעל:

סעיף לא
ואם אמר לו

בעל לשליח:

סעיף לב
טול לי הימנה חפץ פלוני

קודם שתתן לה הגט:

סעיף לג
שאין רצונו שיהא פקדונו ביר אחר

מיהו בדיעבד, אם החזירה החפץ לשליח ב' קודם שקבלה הגט, מגורשת. ואם לא החזירה עד אח"כ, אפילו נתנה החפץ לשליח א', אינה מגורשת [קמ"א ל"ח ונ"א]:

סעיף לד
המביא גט ממדינת הים

שצ"ל בפ"נ:

סעיף לה
וחלה

ה"ה אונס אחר שאירע לו קודם שהגיע למקום האשה:

סעיף לו
עושה בית דין

בהא אף לדידן שליח מצטרף לב"ד אם כשר לדין:

סעיף לז
ומשלחו ואומר לפניהם

השליח א' קודם שיתנו לשליח ב' אומר וכו':

סעיף לח
ואין שליח אחרון צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם

כשנתנו להאשה:

סעיף לט
אלא אומר שליח בית דין אני

ומסתמא ב"ד עשו כהכשרו וה"ה בעשה שליח ב' שוב שליח ג', ואפילו עד ק' שלוחין, כ"א אומר קודם שנתנו לשליח אחר, לפני הב"ד, שליח ב"ד אני [קמ"ב ס"ט].

סעיף מ
המלוה מעות את הכהן ואת הלוי ואת העני להיות מפריש עליהן מחלקן

ר"ל על מנת שכשיגיע הקציר, יפריש התרומה וימכרנה כדי לקבל הדמים שהלוה להכהן. ואח"כ יפריש מעשר ראשון ומעשר עני, ויטלם בחובו שהלוה ללוי ולעני, רק שיפריש תחלה מהמעשר תרומת מעשר לכהן, דהרי זה אסור לו לאכלו. מיהו באינו רגיל ליתן לו מתנותיו, צריך לזכות להם תחילה המתנות ע"י אחר, קודם שיטלם בחובו:

סעיף מא
מתו צריך ליטול רשות מן היורשין

שמא ירצו טפי במתנותיהן, וישלמו החוב מדבר אחר שירשו [דהאידנא מטלטלי דיתמי משתעבדי לבע"ח]:

סעיף מב
אם הלוון בפני בית דין

על מנת שיטול אחר כך מתנותיהן:

סעיף מג
המניח פירות להיות מפריש עליהן תרומה ומעשרות

שכשירצה לאכול טבליו, אומר שתרומתן יהיה בפירות הללו. ומיירי באומר כן בע"ש, דאז מדטרוד א"צ להפריש מן המוקף:

סעיף מד
אם אבדו

אחר שעשאן תרומה, מצאן שאבדו:

סעיף מה
הרי זה חושש מעת לעת

משעה שמצאן שאבדו חושש מעת לעת למפרע שמא אז כבר אבדו, וכל טבל שתיקן מהאי שעתא על דעת הנך פירות, אם עדיין קיים הוא צריך לתקנו מחדש.

סעיף מו
רבי יהודה אומר בשלשה פרקים בודקין את היין

שמניחו להפריש עליו והולך:

סעיף מז
בקדים של מוצאי החג

ר"ל כשמישב רוח קדים במוצאי סוכות:

סעיף מח
ובהוצאת סמדר

כשיפול פרח הגפנים, ונראין ענבים באשכולת:

סעיף מט
ובשעת כניסת מים בבוסר

כששרף בא לענבים שגדלו כבר כפול הלבן. וי"א דר"ל באותו זמן ששופכים מים על בוסר כתושים שיתהוו לחומץ. בג' זמנים הללו רגיל כל יין להחמיץ, ולפיכך צריך לבדקו:

פרק ד

סעיף א
והגיע בשליח

ר"ל אף שלא התכוון להשיגו, רק דרך מקרה פגשו, וקמ"ל דלא אמרינן מדלא רדף אחריו, רק לצעורה נתכוון כשבטלו:

סעיף ב
או ששלח אחריו שליח

סד"א לא אלים שליח בתרא מקמא, קמ"ל:

סעיף ג
או ששלח אצלה שליח

ולא אמרינן מדלא קידם ועיכב השליח וודאי לצעורה מכוון:

סעיף ד
אם משהגיע גט לידה

הגיע לכאן ביטולו:

סעיף ה
שוב אינו יכול לבטלו

אף דראינוהו מקודם שמהדר לבטליה, ורדף אחר השליח לא אמרינן כבר בטליה מעיקרא:

סעיף ו
בראשונה היה עושה בית דין

של ג'.

סעיף ז
במקום אחר

שלא בפני האשה ושליח:

סעיף ח
ומבטלו

דהרי מצי למעבד הכי [כפ"א מ"ו]. והיינו קודם שנתנו השליח להאשה:

סעיף ט
מפני תקון העולם

שנעלם משליח שבטלו, וימסר לה הגט ותנשא. מיהו בבטלו בפני ב', אפילו זה שלא בפני זה, הגט בטל [קמ"א ס"] דלא קיי"ל כרשב"ג בש"ס [דל"ג א'] דס"ל דאינו מבוטל. דאע"ג דמדאורייתא בטל, עכ"פ כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש ואפקעינהו רבנן לקידושין מניה]:

סעיף י
שם עירו ושם עירה

כששינה שמו שלא יכירוהו, כותב בגט שם שבמקום הכתיבה ועשו כן לפעמים מפני הבושה:

סעיף יא
מפני תקון העולם

שלא יוציאו לעז על בניה מהב', לומר שלא נתגרשה מבעל ראשון. ואנן נוהגין כשנקרא פעמים כך ופעמים כך, כותבין שם העיקר תחלה ואח"כ הטפל, וכותבין ביניהן דמתקרי [קכ"ט]:

סעיף יב
אין אלמנה נפרעת

כתובתה:

סעיף יג
מנכסי יתומים אלא בשבועה

שלא נתקבלה כלום. כמו כל ב"ח שאין נפרע מיתומים רק בשבועה:

סעיף יד
נמנעו

בתי דינין:

סעיף טו
מלהשביעה

מדראוה מורה היתר שמה שלקחה היה בשביל טרחתה ליתומים, ונשבעת לשקר, לכן הפסידוה שלא תגבה כתובתה כלל:

סעיף טז
התקין רבן גמליאל הזקן שתהא נודרת ליתומים כל מה שירצו

לומר קונם פרי פלוני עלי אם קבלתי כלום [דבאסרה אנפשה כל מיני מזונות, כדמשמע לכאורה מר"ב, הו"ל שבועת שוא [כי"ד רל"ו ס"ד]. ואין לחוש שתתיר הנדר מחכם. דהרי צריך לפרוט הנדר והסיבה, ולא יתיר לה [עי' י"ד רכ"ח סי"ד]. וגם כשתנשא אין בעל מיפר בקודמין. ואינה חשודה לעבור, ואם תעבור אין ענשה חמור כל כך כשבועה, שנפרעין כשהוא לשקר, גם מכל העולם [כשבועות ל"ט א'] ולהכי לא השביעוה:

סעיף יז
וגובה כתובתה

ובלא נדרה עד שנשאה, שיוכל בעלה להפר לה, ואף דנדרה על דעת יתומים, בדיעבד מהני הפרתו, ואפילו ידירוה ע"ד רבים, מהני הפרתו, דכל הנודרת ע"ד בעלה נודרת. להכי תשבע חוץ לב"ד, שאין ענשה חמור כ"כ. [ואי"ל ידירוה בדברים שאין בהן ענוי נפש, שאין הבעל מפירן. י"ל בכה"ג לא תחוש אם תקיימן. ואי"ל תדור מזה הככר ותאכלנו מיד. י"ל שמא לא תחוש לאיסור שעברה בשעה א', רק לאיסור שתעמוד בו כל ימיה. ואת"ל יקיים לה בעל לפנינו, דאז אינו יכול להפר. י"ל הרי קיי"ל נשאלין על ההקם. ותו נ"ל דאם גולה דעתו מקודם שלא יהא הקמתו כלום, מהני. דלא עדיף מנדר גופיה, דמצי להתנות עליו כן [כי"ד רי"א], דדוקא היא לא תוכל להתנות מעיקרא כן, מדנדרה ע"ד יתומים משא"כ בהיקם לא שייך שיקיים ע"ד יתומים. או נ"ל משום דא"א ליתומים להכריח לבעל שיבוא לב"ד ויקיים מדאומר להם לאו בעל דברים דידי אתון. ועי' תוס' שבמח"כ תרצו בדוחק]. וכל זה תיקן ר"ג משום תיקון העולם, שלא תמנע מלהנשא מחשש איבוד כתובתה:

סעיף יח
העדים חותמין על הגט מפני תיקון העולם

אף דעדי מסירה כרתי. עכ"פ שמא ימות א' מהן, ולא יהיה לה ראיה להנשא.

סעיף יט
הלל התקין פרוזבול

שלא תשמט שביעית, אומר המלוה לב' עדים מוסרני חובותי לב"ד פלוני, וא"צ למסור ממש השט"ח לב"ד. ואפילו חובו שבע"פ יכול למסור כה"ג. והן כותבים ונותנין לו שאמר בפניהן כך [ועי' שביעית פ"י סי' י"ח]:

סעיף כ
מפני תיקון העולם

דאל"כ לא ילוה אדם לחבירו. וכל הנך תקון העולם דנקט עד סוף הפרק, נקטינהו אגב תקון העולם דנקט במשנה ב':

סעיף כא
עבד

של ישראל:

סעיף כב
שנשבה ופדאוהו

אחרים:

סעיף כג
אם לשום עבד ישתעבד

לרבו ב'. דלאחר יאוש מייריי:

סעיף כד
אם לשום בן חורין לא ישתעבד

כלל:

סעיף כה
רבן שמעון בן גמליאל אומר בין כך ובין כך ישתעבד

לרבו ראשון שמחזיר דמיו להפודה, דאל"כ יפיל עצמו לגייסות שישבוהו, שכשיפדה יפקע מרבו א':

סעיף כו
עבד שעשאו רבו אפותיקי לאחרים

בלשון יון נקרא משכון [היפאטהעקע], וחז"ל הסיבוה ללשון הקודש, שמשמעות המלה, פה תהא קאי, לגבות חובך מזה ולא מדבר אחר:

סעיף כז
ושחררו

רבו א':

סעיף כח
אלא מפני תקון העולם

שלא יערער המלוה לומר עבדי אתה:

סעיף כט
כופין את רבו

ר"ל כופין למלוה:

סעיף ל
ועושה אותו בן חורין וכותב

העבד למלוה:

סעיף לא
שטר על דמיו

כפי ששוה בשוק, ולא כפי החוב שלוה עליו:

סעיף לב
אלא משחרר

שהעבד אינו חייב כלום, רק רבו ראשון. שהמזיק שעבוד חבירו חייב:

סעיף לג
מי שחציו עבר וחציו בן חורין

שהיה עבד של שותפין ושחררו א' או שנתן לו א' חצי דמיו שישחרר חציו:

סעיף לד
אמרו לו בית שמאי תקנתם את רבו

שלא יפסיד:

סעיף לה
לישא שפחה אי אפשר שכבר חציו בן חורין

דאסור בשפחה בלאו. ולא אתי עשה דפרו ורבו ודחי ל"ת דשפחה. מדאפשר לקיים שניהן שישחררו רבו:

סעיף לו

בת חורין אי אפשר שכבר חציו עבד

ואת"ל ישא ממזרת, דמשוחרר ועבד מותרים בה, ואף דלצד עבדות שבו הו"ל כאשת איש של צד בן חורין, עכ"פ ישאנה כפלגש. י"ל אין מרבין ממזרים בישראל, דלמא אתו לידי תקלה:

סעיף לז

לא תהו בראה לשבת יצרה

לא נקט קרא דפרו ורבו. דרצה למנקט קרא דשייך נמי גבי צד עבדות שבו. ותי דשייך נמי גבי אשה שחציה שפחה. והכי פירש דקרא, לא ברא הקב"ה העילם להיות תהו וריקן, רק לשבת בה בנ"א:

סעיף לח

המוכר עבדו לגוי או לחוצה לארץ יצא בן חורין

כשברח מהלוקח, או כשכפוהו ב"ד לפדותו, יצא ב"ח. דמדהפקיעו ממצות או מדהוציאו מא"י קנסוהו:

סעיף לט

אין פודין את השבויים יותר על כדי דמיהן מפני תקון העולם

שלא יתאמצו להרבות שבויין:

סעיף מ

ואין מבריחין את השבויין מפני תקון העולם

שלא יאסרו לשבויין בשלשלאות:

סעיף מא

רבן שמעון בן גמליאל אומר מפני תקנת השבויין

דדוקא כשיש עוד הרבה שבויים שם, חיישינן לצערן. דאל"כ מבריחין ולא חיישינן על העתידין להשבות דמדיש ספק שישבו אין ספק מוציא מידי ודאי [והרמב"ם פסק כאן כת"ק. דהכלל כל מקום ששנה רשב"ג הלכה כמותו לאו כללא הוא כרתוי"ט עירובין נ"ח מ"ז].

סעיף מב

ואין לוקחים ספרים תפילין ומזוזות מן הגוים יותר על כדי דמיהן מפני תקון העולם

שלא יתאמצו לגנבן. ודוקא הרבה אין נותנין, אבל מעט יותר מכדי דמיהן חייב ליתן [י"ד רפ"א]:

סעיף מג
המוציא את אשתו משום שם רע

לעז זנות:

סעיף מד
משום נדר

שנדרה, ומואס בנדרנית:

סעיף מה
לא יחזיר

ואפילו נודע אח"כ שהלעז. שקר, ושהנדר הותר מחכם, אפ"ה כדי שלא יוציא לעז שהגירושין בטעות, ובניה מהשני ממזרים. לפיכך יזהירוהו שאסור להחזירה בכל גוונא. והא דפלגינהו תנא לב' בבי היינו משום דרק בנדר פלג ר"י:

סעיף מו
ושלא ידעו בו רבים יחזיר

ס"ל דמש"ה לא יחזיר, שלא יפרצו הנשים בעריות ונדרים, ולפיכך דוקא בהפריצה לנדור לפני י' קנסוה:

סעיף מז
ר' מאיר אומר כל נדר שצריך חקירת חכם

שאין הבעל יכול להפירו:

סעיף מח
ושאינו צריך חקירת חכם יחזיר

דס"ל נמי כת"ק, דמש"ה לא יחזיר כדי שלא יקלקלה אח"כ. א"כ ביכול בעצמו להפרו, מה יקלקל, הרי היה יכול להפר.

סעיף מט
אמר ר' אליעזר לא אסרו זה אלא מפני זה

ר"ל גזרו על הצריך חקירת חכם מפני אותו שא"צ חקירת חכם, דבצריך אין לחוש שיקלקלה אח"כ, דאינו רוצה שתתבזה אשתו בב"ד לשאול על נדרה. אבל בא"צ מצי למימר לא ידעתי שאוכל להפר ויקלקלה:

סעיף נ
אמר רבי יוסי בר יהודה מעשה בצידן באחד שאמר לאשתו קונם

פירות עלי.

סעיף נא
והתירו לו חכמים שיחזירנה

חסורי מחסרא וה"ק, בד"א בשנדרה היא, אבל בשנדר הוא שיגרשה, מותר להחזירה, וא"ר יוסי מעשה וכו':

סעיף נב
מפני תקון העולם

ר"ל מדאין בזו טעם דתקון עולם הנ"ל, דאי שלא יקלקלה, הכא דנדר הוא אי אפשר שיקלקלה. ואי משום קנס, הכא בגברא, דלא שכיח שינדור לא קנסוהו וקיי"ל כר' יוסי [אה"ע י']. מיהו בנדרה היא, בכל גוונא לא יחזיר, כת"ק. וי"א דוקא באמר לה משום נדרך או לעזך אני מוציאך. וי"א דוקא בכפל דבריו בשעת נתינת הגט, שבאם לא יהיה נדר או לעז לא היה מוציאה, אסור להחזירה. אבל בהיה תנאי ממש, ודאי הגט בטל. אמנם בעבר וההחזירה קודם שנתקדשה לאחר מותרת. ובחזר וגרשה אחר שחזר ונשאה, והיה לה כבר בנים מנשואין שניים, מותר שוב להחזירה אפילו לכתחילה [שם]:

סעיף נג
רבי יהודה אומר לא יחזיר

שמא כשתנשא לאחר תלד ויוציא לעז. ואף דלעיל בנדר לא חייש ללעז רק משום קנס. התם א"א שיוציא לעז, דס"ל כר"מ, דבצריך חקירת חכם אינו רוצה שתתבזה אשתו בב"ד, ובאינו צריך חכם ס"ל כר"א דלא מצי למימר סבור הייתי שאיני יכול להפר, לפיכך א"א לקלקלה, משא"כ הכא:

סעיף נד
וחכמים אומרים יחזיר

ר"מ היא, ומשום דלא כפל למלתיה לומר אילו אינך איילונית לא הייתי מגרשך. וקיי"ל דאיילונית דינה כהנך דלעיל [שם].

סעיף נה
והיו לה בנים הימנו והיא תובעת כתובתה

דמשום דחשבוה כאיילונית, לא קבלה כתובתה.

סעיף נו
אמר רבי יהודה אומר לה שתיקותיך יפה ליך מדבוריך

שיוכל לומר לא גרשתיך על דעת שאשלם כתובתך, ויוציא לעז:

סעיף נז
המוכר את עצמו ואת בניו לגוי אין פודין אותו

והוא שמכר א"ע כבר פעם שלישי:

סעיף נח
אבל פודין את הבנים לאחר מיתת אביהן

דבחייו יש לחוש שיחזור אביהן וימכרם:

סעיף נט
המוכר את שדהו לגוי וחזר ולקחה ממנו ישראל הלוקח מביא ממנו בכורים

אפילו גדלו הפירות ברשות עכו"ם:

סעיף ס
מפני תקון העולם

דמדאורייתא אין קניין לעכו"ם בא"י להפקיעה ממעשרות, ולהכי צריך גם ביכורים. מיהו כשראו חכמים שהעכו"ם יקרו השער, שהרגישו שא"י חביבה לישראל. תקני שלא יביא ממנה בכורים, כדי שידעו ישראל, שביד עכו"ם ירדה מקדושתה. וכשחזרו וראו חכמים שעי"ז זלזלו בה ישראל ביותר ולא קנוה כלל, חזרו ותקנו שחייבת בבכורים מפני תיקון העולם כדי שלא תשתקע א"י ביד עכו"ם:

פרק ה

סעיף א
הנזקין שמין להם בעידית

לשון עדי ותפארת, כלומר ארץ מקושטת [מיהו תרגום של נאות אלדים. עידית אלדים. ש"מ דלשון ישוב הוא, ארץ מיושבת ונאה]. ומדאורייתא ניזק משתלם כעידית שלו, רק משום תיקון עולם כדי שיהא נזהר מלהזיק, לפיכך תקנו שבאם עידית דמזיק עדיפי מדניזק, משתלם מנייהו. דאף שדמי עידית וזבורית שוין, אפ"ה ניחא לניזק טפי למגבי מעידית, דמדהן מועטים א"צ כ"כ הוצאות בזריעה וחרישה כבזבורית המרובין. מיהו מיתמי ניזק גובה רק מזיבורית:

סעיף ב
ובעל חוב בבינונית

מדאורייתא דינו בזבורית, ומשום תקון העולם שלא ימנעו מלהלות זל"ז, תקנו שיגבה בבינונית:

סעיף ג
וכתובת אשה בזיבורית

מדליכא למיחש שתמנע מלהנשא. דיותר ממה שהאיש רוצה לישא האשה רוצה להנשא [ואילה"ק מלעיל פ"ד מ"ג סי' י"ז. דחששו כה"ג. דנ"ל דדוקא התם שלא תגבה כלל שאני. וזיבורית הוא מלשון זיבורא שהוא בע"ח עוקץ [כח"מ ק"א]. ונ"ל ע"פ מ"ד [חגיגה ד"ה א'] דזבורא מעלי לקרירא. ואפ"ה כל אדם מואס בה, מדהזיקה יותר מהרווחתה. כ"כ שדה זו טרחתה בחרישה וניכוש הוא יותר מהרווח שישיג אח"כ עי"ז]:

סעיף ד
אין נפרעין מנכסים משועבדים

קרקעות מכורים:

סעיף ה
במקום שיש נכסים בני חורין

קרקעות שלא מכרן הלוה או המזיק:

סעיף ו
אין נפרעין מנכסי יתומים

אפילו גדולים:

סעיף ז
אלא מן הזיבורית

דאין לחוש בכה"ג שמא ימנעו מלהלות, דלא מסיק אדעתיה שימות הלוה, שימנע מלהלות עי"ז. ומשום דאזיל הטעם שבקוה אדאורייתא:

סעיף ח
אין מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות

דמי שגזל שדה ומכרה לאדם שלא הכיר שגזולה היא, ועשתה פירות וגם הקרקע הושבחה, הנגזל טורף הקרקע עם השבח והפירות, בין שבח ששבחה הקרקע מעצמה, שהוקרה, או אפילו ששבחה הלוקח ע"י שהוציא עליה הוצאות, בכולן אינו נותן ללוקח רק הוצאותיו [ובהכיר בה שגזולה היא מפסיד הלוקח לגמרי השבח היתר על ההוצאה]. ואם כבר אכל הלוקח הפירות, או חזר והפסיד השבח, חייב לשלמן לנגזל, ולא ינכה מהן רק הוצאותיו. וקאמר הכא, דכשחוזר הלוקח לגבות מהמוכר, אף שדמי הקרקע גופה גובה ממשעבדי של הגזלן, שהרי באחריות מכרה לו, עכ"פ השבח, והפירות ששילם להנגזל גובה רק מנכסים בני חורין של גזלן [ח"מ קט"ו ושע"ג] וכ"ש שאין הנגזל גובה

מהלוקח רק מב"ח, דלא חטא, ואפילו שבח קרקעות משכח"ל בלוקח וכגון שחזר הלוקח והפסידו. והא דנקט אכילת פירות, ולא פירות גופייהו. נ"ל דקמ"ל דלא מבעייא בטרפו ממנו פירות גופייהו אינו חוזר וטורף ממשעבדי אפילו מלקוחות שקנו מהגזלן אחר שטרפו מהלוקח הפירות, דמדאין יודעין כמה שוין, הו"ל כאין להן קצבה, ולא נשתעבדו לשלמן. אלא אפילו טרפו ממנו מעות בעד הפירות שאכל, ואח"כ לקחו הלקוחות מגזלן, הרי א"כ יש קצבה, וידעו כמה יצטרכו לשלם, אפ"ה כיון דבתחלת קנייתו לא השתעבד לו מוכר בדבר שאין לו קצבה, להכי אינו גובה ממשעבדי. או נ"ל דאע"ג דמתניתין בגביית לוקח מגזלן מיירי. אפ"ה כלל נמי גביית נגזל מלוקח, דפשוט דבאם אכל הלוקח הפירות והנגזל גובה מהלוקח דמי פירות שאכל, ג"כ אינו גובה רק מב"ח]:

סעיף ט

ולמזון האשה והבנות

דתנאי כתובה הוא, שהאלמנה והבנות יזונו מנכסי בעל. וקמ"ל הכא דאין גובין מזונות ממשעבדי:

סעיף י

מפני תקון העולם

דכל אלו אין להם קצבה, ולא ידעו לקוחות להזהר כמה יניחו למוכר בני חורין, שיגבו אלו מהן:

סעיף יא

והמוצא מציאה

והבעלים אומרים שלא החזיר כולה:

סעיף יב

לא ישבע מפני תקון העולם

דא"כ לא יטפל אדם להחזיר אבידה. ואילה"ק למה לי טעם תקון העולם הרי בל"ז פטור מטעם מגו. תירץ הר"ן שביעות דתקון העולם היינו אפילו בטענו ברי. ולסמ"ע ח"מ ססי' רס"ז דבטענת ברי באמת נשבע, נ"ל דתקון העולם היינו משום דבכל מודה במקצת הרי לא מהני מגו אפילו אי"ל אין אדם מעיז פניו לבע"ח. א"נ בשרוצה לתבוע שכר השבה, והו"ל מגו להוציא מיירי:

סעיף יג

יתומים שסמכו אצל בעל הבית

שהתקרבו א"ע אליו, ומינוהו הן שיהיה אפוטרופסן, אף שאין זה אפוטרופס כדינא:

סעיף יד
או שמינה להן אביהן אפוטרופוס

הוא לשון יון ממש עפיטרופוס ר"ל בל"א [פארמונד] [ואילה"ק אפטרופס שמינהו אביהן ל"ל, הרי כ"ש הוא ממינוהו הן עצמן. נ"ל ע"פ מ"ד בש"ס [דנ"ב א'] דמתניתין מיירי דוק' להאכילן, אבל מה שירצה להניח לא יעשר, כדי שיעשרו הן עצמן לכשיגדלו, כדי שיהיה טובת הנאה שלהן. ונ"ל דהכי דייק לישנא דמתניתין, מדל"ק, "חייב לעשר את שלה" אלא נקט פירותיהן, משמע פירות הצריך לאכילתן. וא"כ נקט שפיר אפטרופס שמינהו אבי יתומים לרבותא, דלא מבעיא במינוהו הן עצמן, דאינו רשאי לעשר רק אכילתן, דאלו השאר מפסיד להן הטובת הנאה, והרי אפילו מחלו לו הטה"נ, יתמי לאו בני מחילה נינהו. [כב"מ כ"ב ב']. אלא אפילו מינהו אביהן סד"א להא נמי שוויה שליח, ומחל לו הטה"נ בשכר טרחתו. קמ"ל]:

סעיף טו
אפוטרופוס שמינהו אבי יתומים ישבע

אף על טענת ספק שלהן לכשיגדלו. דלא אמרינן משום שבועה ממנע מלהיות אפטרופס, דאי לאו דהו"ל הנאה מניה לא הטריח באפוטרופסת, ומש"ה נמי לא ממנע.

סעיף טז
מינהו בית דין לא ישבע

דבחנם הוא עושה, ואם נשביעו ממנע מלהיות אפטרופס:

סעיף יז
אבא שאול אומר חלוף הדברים

דבמינוהו ב"ד כבוד הוא לו, ולא ממנע בשביל השבועה. משא"כ במינהו אביהן. וקיי"ל כאבא שאול דרק במינוהו ב"ד נשבע, ולא במינוהו היתומים או אביהן או קרוביהן, דבכה"ג נפטר בקבלת חרם. מיהו בטענת ודאי גם בכה"ג ישביעוהו [ח"מ ר"צ סט"ז]:

סעיף יח
המטמא

טהרות חבירו:

סעיף יט
והמדמע

שעירב תרומה בחולין של חבירו:

סעיף כ
והמנסך

שעירב יי"נ ביינו. דאי מנסך ממש, אין אדם מישראל דרכו לאסור דבר שאינו שלו, ודאי לצעורי מכוון. מיהו מומר לע"ז גם מנסך אוסר [ח"מ שפ"ה]:

סעיף כא
בשוגג פטור

דהיזק שאינו ניכר הוא:

סעיף כב
במזיד חייב

מתיקון העולם שלא יעשה כן:

סעיף כג
הכהנים שפגלו במקדש

שחט או קבל או הוליך או זרק הדם, והתכוון אז לאכל או להקריב מהקרבן חוץ לזמנו או חוץ למקומו, דנפסל הקרבן:

סעיף כד
מזידין

שידע שמזיקו בזה:

סעיף כה
חייבין

אפילו היתה נדבה שהבעלים פטורים מלהביא אחר. ונ"ל דלהכי לא נקיט ה"נ שוגגין פטורים, מדאינו מצוי שלא ידע הכהן שמפסיד הקרבן כשיפגלו ויהיה שוגג, דהרי למד דיני קרבן ה' שנים קודם שנכנס לעבודה [כחולין דכ"ד א'] דאם בן לוי כך כ"ש כהן שדיניו מרובים. ואילה"ק עכ"פ מזיד במטמא ומדמע היכא משכח"ל דלחייב, דמי יודע שעשה כן במזיד, ואי בהודאה מעצמו, הרי מודה בקנס פטור. י"ל דזהו רק בקנס דאורייתא מדכתיב ירשיען אלדים פרט למרשיע את עצמו. ובל"ז נמי משכח"ל בשאמר מקמי הכי בפני עדים סמוך מיד למעשה שיעשה כן במזיד. מיהו קמ"ל כולה בבא דלא מבעייא רישא דהזיקו במעשה, אלא אפילו סיפא דלא הזיקו רק במחשבתו, אפ"ה קנסוהו. וי"ל דמה"ט נמי אין צריך למתני שוגגין פטורין:

סעיף כו
שהיא יוצאה בגט

אף דבקבל אביה קדושיה הו"ל קדושין דאורייתא, וחרשת לאו בת דעת היא לקבל גיטה, עכ"פ בגט א"צ דעתה:

סעיף כז
שאוכלת בתרומה

אפילו יתומה שהשיאוה אחיה ואמה, שקדושיה רק מדרבנן, אפ"ה מותר להאכילה בידים עכ"פ תרומה דרבנן. אבל חרשת שנשאת מעצמה, אף דנמי הוה קדושיה דרבנן, לא אכלה אפילו בתרומה דרבנן, דגזרינן חרשת לפקח אטו חרש לפקחית, דנמי קדושיו מדרבנן, והיא גדולה שאסורה לאכל, גזרינן תרומה דרבנן אטו דאורייתא. משא"כ בקטנה הכא, א"א שתעשה איסור:

סעיף כח
בעלה יורשה

דהפקר ב"ד הפקר:

סעיף כט
ועל המריש

קורה:

סעיף ל
הגזול שבנאו בבירה

בית גדול שהפסד גדול לסתרו:

סעיף לא
מפני תקנת השבים

שכשתחייבו להחזיר הקורה ימנע מלשוב. מיהו גם בסוכת החג הדין כן [כסוכה דל"א א']. אבל בגזל קרקע אפילו בשוגג, מקעקע כל הבירה ומחזירה [ח"מ ש"ס א']:

סעיף לב
ועל חטאת הגזולה שלא נודעה לרבים

שלא ידעו ג' בני אדם שהבהמה גזולה, ועכ"פ יאוש כדי לא קנה:

סעיף לג
שהיא מכפרת

וא"צ להביא חטאת אחרת דהפקר ב"ד הפקר [כיבמות דפ"ט ב']:

סעיף לד
מפני תקון המזבח

שלא יתעצבו הכהנים שאכלו חולין בעזרה:

סעיף לה
לא היה סיקריקון

דין גוזל קרקע:

סעיף לו
ביהודה בהרוגי מלחמה

ר"ל בזמן גזירת ההריגה אחר שכבש טיטוס ירושלים, אם אז קנה ישראל קרקע מעכו"ם שגזלו מישראל אחר, והבעלים אמרו ללוקח חזק וקני, אין בהמכירה דין סקריקון המפורש בסיפא להחזיר לבעליה, דמדירא שיהרגו העכו"ם, גמר ומקנה ללוקח:

סעיף לז
מהרוגי מלחמה ואילך

שנתבטלה גזירת הריגה:

סעיף לח
יש בה סיקריקון

דין סקריקון:

סעיף לט
מקחו בטל

דמיראה מכר, ואין היראה גדול כל כך שיהיה גמר ומקנה עבורה:

סעיף מ
מקחו קיים

קמ"ל דלא אמרינן דהרצחן הכריחו לעשות כן:

סעיף מא
לקח מן האיש

קרקע:

סעיף מב
מקחו בטל

דמיראת קטט מכרה. וקמ"ל אף דאין בו אימת רצח כבסקריקון אפ"ה מקחו בטל. ואפילו היתה קרקע המיוחדת לכתובתה או שהכניסה לו בנדוניא, מצי טענה הכי. וי"א

דאפילו הבעל עצמו מצי לערער על המכר. וכשמתה בחייו הבעל יורש כחה ומבטל המכר [אה"ע צ' סי"ג]:

סעיף מג

נותן לבעלים רביע

שבשיעור זה אוזיל גביה גזלן:

סעיף מד

אימתי

זכה לוקח בהקרקע ע"י שיתן עוד דמים כרביע מקחו להבעלים:

סעיף מה

בזמן שאין בידן

של בעלים:

סעיף מו

הן קודמין לכל אדם

ויחזיר להלוקח דמי מקחו. וי"א דוקא שהיה יד הבעלים משגת ללקחה מהגזלן בשעה שלקחה הלוקח [עתוי"ט], וזהו פירש המתניתין שאמרה בהיה בידו ליקח:

סעיף מז

רבי הושיב בית דין ונמנו שאם שהתה בפני סיקריקון

ר"ל ביד הגזלן:

סעיף מח

חרש רומז

ביד או בראש:

סעיף מט

ונרמז

מרמזין לו, ומה שנתרצה קיים. ודוקא בקדשה כשהוא חרש דכמו שכנסה ברמיזה כך מוציאה ברמיזה. אבל בקדשה כשהוא פקח ונתחרש, היינו שאינו שומע ואינו מדבר, אינו יכול לגרש כלל, אבל כשנשאה כשהוא פקח, ונשתתק שאינו יכול לדבר אבל שומע, וכ"ש כשנשאה כשהוא אלם אבל שומע, וכן הוא ג"כ בשעת גירושין, יכול לגרש ברמיזה אחר שיבדיקוהו ג"פ כלקמן רפ"ז [עי' אה"ע קכ"א ס"ה וו'], וכתיבה לא מהני, ולרמב"ם אם כתב מהני [עי' אה"ע ק"כ ס"ה וקמ"ב ס"ז]:

סעיף נ
קופץ
דאפילו עקימת שפתיו מהני.

סעיף נא
ונקפץ במטלטלין
במכירת מטלטלין, אבל בגט ד"ה צריך רמיזה:

סעיף נב
הפעוטות
קטן יותר מבן ו' שבדקוהו שיודע בטיב במו"מ.

סעיף נג
וממכרן ממכר
ומתנתו קיימת בין מתנת בריא או שכ"מ:

סעיף נד
במטלטלין
אבל בן י"ג שהביא ב' שערות, אף שאינו יודע בטיב מו"מ, מהני במטלטלין. אבל בקרקע, אף שלא ירשה, רק קנאה או קבלה במתנה, לא מהני הגדיל לחוד, עד שיודע נמי בטיב מו"מ. מיהו קרקעות שירש מאביו, צריך שיהיה בן כ' והביא ב' שערות ויודע בטיב מו"מ [ח"מ רל"ה]:

סעיף נה
כהן קורא ראשון
אפילו כהן ע"ה קודם לת"ח ישראל:

סעיף נו
מפני דרכי שלום
מדאורייתא יכול הכהן לכבד לאחר, רק מדרבנן שלא יתקוטטו עבור זה, לכן הוא עצמו קורא. מיהו כשהכהן עומד בפסוקי דזמרה, לא יקראוהו ביש כהן אחר. ובעומד בברכת ק"ש וכ"ש בק"ש עצמה, אפילו אין שם כהן אחר לא יקראוהו. וטוב שיצא מביה"כ. אבל בקראוהו, אפילו באמצע הפרק פוסק ועולה, מפני כבוד הצבור. אבל לא יקרא עם הש"ץ. מיהו בין גאולה לתפלה, או בת"צ והוא לא התענה אפילו קראוהו לא יעלה [כ"ז בא"ח קל"ה מג"א שם ורט"ז סי' תקס"ו. ולב"ח ולתלמידו עטרת זקנים בסי' קל"ה, אפילו לא התענה מותר לעלות]. ואבל תוך ז' לא יקראוהו אפילו אין שם כהן אחר. אבל בקראוהו,

נ"ל דעולה, דהו"ל כרבים צריכים לו, דמותר האבל בד"ת [כי"ד שפ"ד], ותו דאיכא נמי כבוד הצבור, דמותר בשאילת שלום [י"ד שפ"ה], וכ"ש דמותר בד"ת מה"ט [וזה דלא כהגאון מהר"י מליסא בסידור שלו, דפסק דאינו עולה]. ובאין כהן בביה"כ מותר לקרות ישראל במקום כהן, ולא יעלה לוי אחריו. ואם ירצו לקרות גם הלוי, יקראוהו קודם הישראל [א"ח קל"ה]:

סעיף נז

מערבין

מניחין הפת של ערובי חצרות:

סעיף נח

בבית ישן

שרגילין להניחו שם.

סעיף נט

מפני דרכי שלום

דכשיראו בני אדם שאין שם עירוב, יחשדום שמטלטלין בלא עירוב, או יחשדו שבני בית הראשון גנבו הפת, ולכן לקחו משם העירוב:

סעיף ס

בור שהוא קרוב לאמה

אמת המים:

סעיף סא

מתמלא ראשון

ואח"כ ימלאו הרחוקים:

סעיף סב

מפני דרכי שלום

אפילו אין להמצודה תוך שיקנה לבעל הכלי:

סעיף סג

רבי יוסי אומר גזל גמור

מדרבנן יוצא בדייניין, משא"כ לת"ק:

סעיף סד

עני המנקף

חותך ותולש זיתים:

סעיף סה
בראש הזית

שכחה או פיאה:

סעיף סו
מה שתחתיו

שנפל כשחתכו:

סעיף סז
משאלת אשה לחברתה החשודה על השביעית

לאכלו אחר הביעור:

סעיף סח
נפה

[זיעב] לקמח:

סעיף סט
וכברה

[זיעב] לנקות התבואה. והא דנקט להו שלא כסדר. היינו טעמא דלא זו אף זו קתני, אף דכברה אין צורך חיי נפש שלה קרובה כל כך כנפה [ועי' נדרים פ"ד משנה א' בפירושינו סי' ד'].

סעיף ע
ורחים

[האנדמיהלע]:

סעיף עא
ותנור

דבכולהו תלינן שצריכה אותן לדבר המותר:

סעיף עב
אבל לא תבור

לא תברור עמה תבואה ופירות מהפסולת:

סעיף עג
ולא תטחן עמה

כשיודעת שהן וודאי שביעית:

סעיף עד
אשת חבר משאלת לאשת עם הארץ

החשודה אמעשרות ושביעית:

סעיף עה
וכברה

דאף שיטמאן הע"ה, אפשר לטבלן אח"כ. משא"כ תנור חרס, אין טבילה בכ"ח. וכ"כ רחיים מדהוא גדול טריחא ליה למטבליה, גם א"א לנקותו יפה מהקמח הטמא קודם טבילה, ויתעכב מלהטבילו, וביני ביני אתא לידי תקלה בו:

סעיף עו
וטוחנת ומרקדת עמה

דרוב ע"ה מעשרין הן:

סעיף עז
אבל משתטיל המים

בעיסה:

סעיף עח
לא תגע עמה

לסייע בגלגול, מדכבר הוכשר העיסה לק"ט מכלי ע"ה, ואף דקיי"ל דמותר לטמא חולין מתוקנין, עכ"פ הכא משנתגלגל הוטבל לחלה והרי טבל רק לגרום לו טומאה מותר, ולא לטמא בידים [רמב"ם פט"ז מאוכלים ה"ט]:

סעיף עט
וכולן לא אמרו

מה שהתירו לעיל:

סעיף פ
אלא מפני דרכי שלום

ונ"מ שתזהר כל מה שתוכל:

סעיף פא
ומחזיקין ידי גוים בשביעית

לברכו כשחורש בשביעית:

סעיף פב
ושואלין בשלומן
בכל עת. אף דשלום שמו של הקב"ה:

פרק ו

סעיף א
האומר התקבל גט זה לאשתי או הולך גט זה לאשתי אם רצה לחזור יחזור
קודם שיגיע גט לידה, דגט חוב הוא לה ואין חבין לאדם רק בפניו [כלעיל פ"א מ"ו], ואף שאמר הבעל התקבל, אפ"ה מדאינו יכול לעשות שליח לקבלה, ה"ק התקבל והולך. מיהו כשהגיע גט לידה, מגורשת:

סעיף ב
לא יחזור
דשליח לקבלה שעשתה האשה, נתגרשה מיד כשקבל השליח. וקיי"ל דאין לעשות שליח לקבלה רק מדוחק גדול [קמ"א ק"ט]:

סעיף ג
לפיכך
ר"ל מפני שבשליח לקבלה אינו יכול לחזור, לפיכך אי אפשר שיחזור בעל בגירושין אא"כ אמר הבעל וכו':

סעיף ד
לא יחזור
דבכה"ג ג"כ שליח לקבלה הוא.

סעיף ה
שנים שאומרים בפנינו אמרה
לשליח שיקבל הגט:

סעיף ו
ושנים שאומרים בפנינו קבל וקרע
מיירי בעת שגזרו האומות שלא יקיימו ישראל המצות, ולפיכך אחר נתינת הגט, מיד היו הב"ד מאבדין הגט. [והא דהצריכו לעדים שנקרע. נ"ל משום דבלא נקרע אחר קבלתו בקרע ב"ד, מאן יימר דהתרצה ושליח לקבלה היה, דלמא שליח להולכה, והרי לקולא לא אמרינן חזקה שליח עושה שליחותו באיסור דאורייתא [כגיטין ס"ד ב'], רק בדרבנן

[כעירובין דל"א ב']. ותו דלמא חזר וביטל השליחות קודם שהגיע גט לידה]. מיהו לא הוה כל כת כמעידים על חצי דבר של עדות דלא מהני. דשאני הכא שראתה כל כת כל מה שצריכה לראות. אמנם בלא נקרע הגט, ונתקיים חתימת עדי הגט, א"צ עדי מסירה, רק שיאמר השליח שקבלו בפני ב' [אה"ע קמ"א י']. אבל בקבלה הגט ע"י שליח להולכה, א"צ רק ב' עדים שקבלה הגט ע"י השליח, וא"צ עדים שעשאו הבעל שליח, דהמנוהו רבנן לשליח נגד ערעור דבעל כלעיל רפ"א [וי"א דכשבעל כופר הר"ז ספק מגורשת [קמ"א סי"א]:

סעיף ז

אפילו הן הראשונים והן האחרונים

ששניהן מעידין על האמירה והקבלה, ול"א מסתברא ששוכרתן להעיד שקר, דאיך יזדמן שיראו ב' הדברים שמסתמא בב' עיירות היו, מדלא קבלתו היא עצמה לגט מהבעל:

סעיף ח

ואחר

שלישי:

סעיף ט

מצטרף עמהן

שמעיד עם זה ועם זה:

סעיף י

היא ואביה

היא או אביה:

סעיף יא

וכל שאינה יכולה לשמור את גטה

ממיעוט דעת שבה מקטנותה. וי"א דשיעורא בנותנין לה צרור וזורקה אגוז ונוטלה. וי"א בת ו' או ז' שנים, כל חד לפום חורפא:

סעיף יב

אינה יכולה להתגרש

י"א אפילו בקבל אביה גטה אינה מתגרשת [קמ"א ו']:

סעיף יג

אינו גט עד שיגיע גט לידה

כשאין לה אב, דביש אב, אביה ולא היא:

סעיף יד
אם רצה להחזיר לא יחזיר

ודוקא כשמתגרשת בעודה ארוסה הא בנשואה לא, דמשנשאת אין לאביה רשות בה [רש"י קדושין דף מ"ג ב' ד"ה היא] וכן פסקינן להלכה [אה"ע קמ"א ס"ג]:

סעיף טו
פסול

דאולי בעל מקפיד שלא יליזו עניו שם:

סעיף טז
כשר

דמראה מקום הוא לו [כקדושין פ"ב מ"ד]:

סעיף יז
רבי אליעזר מכשיר

כיון דבבעל תליא לגרשה בכל מקום וודאי מראה מקום היא לו: ורבנן ס"ל דעכ"פ אין כופה בעל לגרשה בע"כ ע"י קבלתו של זה:

סעיף יח
והביאו לה ממקום אחר כשר

לכ"ע, מדיכול לכופה להתגרש ע"י שליח להולכה:

סעיף יט
הבא לי גטי

והיא אשת כהן:

סעיף כ
אסורה לאכול בתרומה מיד

שמא השתא קבלו.

סעיף כא
אוכלת בתרומה עד שיגיע גט לאותו מקום

אע"ג דכשקבלו במקום אחר, אף דמטי אח"כ לאותו מקום אינו גט, כמ"ג. הכא מיירי שאמרה התקבל במקום פלוני, ואם תמצא להבעל במקום אחר, שקליה. הרי לא קפדה, והא דקבעה ליה מקום, ה"ק לשליח, בכל מקום שתקבלו, לא יהא גט עד שתגיע למקום פלוני. [ולכאורה היה נ"ל דגם באשה באמרה הרי בעלי במקום פלוני התקבל לי גטי ממנו, דהגט כשר, דמ"ש מבעל דכל שאמר כהך לישנא אמרינן מראה מקום הוא לה,

ה"נ גבי אשה. והא דנקט לעיל [במ"ג] דדוקא באמרה הבא לי גטי ממקום פלוני דהוה גט, רבותא קמ"ל דאפילו ליכא למימר מראה מקום אפ"ה בהבא לי גטי כשר. אלא דק"ל א"כ למה איצטריך הש"ס לתרוצא למשנה דמיירי דבכל מקום שתקבלו לא יהא גט עד וכו', נוקמה בשמראה לו מקום כנ"ל:

סעיף כב

ר' אליעזר אוסר מיד

משהלך מאתה. דאזיל לטעמיה במ"ג דמראה מקום היא לו, ושמא מצאו לבעל מיד.

סעיף כג

ותנו לאשתי

או שאמר:

סעיף כד

הרי אלו יכתבו ויתנו

דכולן לשון גירושין הן:

סעיף כה

עשו לה כנימוס

כנהוג:

סעיף כו

לא אמר כלום

דאפשר שכוונתו שיפטרוה מבע"ח ושיעסקו בצרכיה:

סעיף כז

בראשונה היו אומרים היוצא בקולר

הוא שלשלת שמשימין סביב לצואר מי שיוצא ליהרג [כסנהדרין ד"ז ב']. מיהו גם בנתפס על עסקי ממון, כל קולר בחזקת סכנה.

סעיף כח

ואמר כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו

דאגב פחדיה שכח לומר תנו, אבל כך נתכוון בדבריו:

סעיף כט

אף המפרש

לים:

סעיף ל
והיוצא בשיירא

[קאראוואנע], שיוצא בחברותא למדבר במקום סכנה, וטרוד עי"ז, אף שאין סכנתו ברור כ"כ כיוצא בקולר:

סעיף לא
אף המסוכן

בחולי:

סעיף לב
ואמר כל השומע את קולו יכתוב גט לאשתו

ופירש שמו ושמה ועירם:

סעיף לג
הרי אלו יכתבו ויתנו

בראוהו חי בשעת נתינה, ולא חיישינן שיתכוון לקלקלה:

סעיף לד
הבריא שאמר כתבו גט לאשתי רצה לשחק בה

מדלא אמר תנו:

סעיף לה
מעשה בבריא אחר שאמר כתבו גט לאשתי ועלה לראש הגג

אחר שקבלה הגט:

סעיף לו
הרי זה גט

דסופו מוכיח דדעתו מתחלה לכך היה, ובבהילתו שכח לומר תנו:

סעיף לז
אמר לשנים תנו גט לאשתי

דבב' אף שלא אמר כתבו לא שוויינהו ב"ד, לפיכך יכתבנו אחד מהן, ויחתמו שניהן, דקיי"ל חתם סופר ועד כשר [כלקמן פ"ט מ"ד]. ואם כתבו שניהן הגט וחתמוהו, לחלקת מחוקק פסול גט שנכתב מב' בני אדם ולרפ"ח [אה"ע ק"כ] כשר:

סעיף לח
הרי אלו יכתבו ויתנו

ולא יאמרו לאחרים לכתוב ולחתום, דלא ב"ד שוויינהו רק עדים:

סעיף לט
הרי אלו יאמרו לאחרים ויכתבו

ולאחרים ויחתמו:

סעיף מ
וזו הלכה העלה רבי חנינא איש אונו מבית האסורין

של רבי עקיבא:

סעיף מא
אמר רבי יוסי נומינו לשליח

אמרנו לחנניה שליח של הלכה זו:

סעיף מב
שילמדו ויכתבו

אף דת"ח צריך שידע, שחיטה, כתב, מילה [כחולין ד"ט א', וסימנך. לעבדו ש'כ'ם' אחד]. נ"ל דמיירי באין העדים מכירין כתב עברי, והרי צריך שיקראוהו קודם נתינה [כגיטין י"ט ב']. והרי רק בשעת הדחק גט כשר בכל לשון [כאה"ע קכ"ו]. ור"ל דאע"ג דת"ח צריך שידע כתב, היינו שום כתב בעולם והרי לכתחילה צריך לכתוב הגט בכתב עברי. א"נ דהא דאמרינן דת"ח צריך שידע לכתוב, היינו אפילו אינו יכול לאמן ידיו לכתוב האותיות כדינן שלא יתדמה שום אות לחבירו והרי בזה צריך ליזהר בגט, ולזה צריך אומנות יתירה שילמדנו שלא יקלקל הגט. ואף דעכ"פ ב"ד הגדול צריכין שיהיו יודעין כל הלשונות. עכ"פ א"צ שידעו כל מיני כתב הלשונות [כסנהדרין י"ז]:

סעיף מג
ויתנו

ולא יאמרו לאחר לכתוב, דמילי לא ממסרן לשליח [מיהו דוקא באומר אמרו. אבל בלא אמר אמרו מודו כ"ע דמילי לא ממסר [כפ"ז מ"ב], ואי"ל התם תיפוק ליה משום קפידא דבעל, דדלמא מקפיד שיכתבו הם ולא אחר [כגיטין כ"ט א']. יש לומר דאי משום האי טעמא בחלה מותר [כפ"ג מ"ה ואה"ע קמ"א סל"ח]. מיהו אנן קיי"ל גם באומר אמרו אפילו ייחד הבעל את הסופר והעדים, אם גרשה הו"ל ספק מגורשת [כאה"ע ק"כ ס"ד]. ועמ"ש רפ"ב דקידושין:

סעיף מד
אמר לעשרה כתבו גט לאשתי

לרבותא דסיפא נקט י'. מיהו ה"ה בפחות מזה. וכל כתובו שנזכר במשנתינו היינו דאמר כתבו וחתמו [אה"ע ק"כ]:

פרק ז

סעיף א
מי שאחזו קורדייקוס

חולי המבלבל שנל האדם וה"ה מי שהוא שכור כלוט. אבל כשלא הגיע לשכרות לוט, כל מעשיו קיימין, ובעבר עבירה נהרג עליה [ח"מ רל"ה כ"ב].

סעיף ב
אין דבריו האחרונים כלום

ולהכי, אחר שנתיישב דעתו כותבין ונותנין ואין צריך לחזור ולשאלו. אבל כל זמן שדעתו מבולבלת, אם כתבו ונתנו, לטור בטל מדאורייתא [אה"ע קכ"א ב'] ולרמב"ם פסול רק מדרבנן, ולהכי יש חלוק אם רפואתו היא בידינו הר"ז פסול, ואם לאו אינו גט [שם]:

סעיף ג
נשתתק

נעשה אלם:

סעיף ד
והרכין

הטה:

סעיף ה
בודקין אותו שלשה פעמים

בג' דברים שאינן מצויין. כגון לשאול לו בחורף אם היום גדלים פירות באילן, ובקיץ אם שלג אפשר שיפול היום וכדומה:

סעיף ו
הן

כלומר תשובה כראוי:

סעיף ז
הרי אלו יכתבו ויתנו

ויבדיקוהו בג' מיני הן וג' מיני לאו בסירוגין, חד לאו וב' הן, וב' לאו וחד הן [קנ"א]:

סעיף ח
אמרו לו נכתוב גט לאשתך

שלא תזקק ליבם:

סעיף ט
ולעדים חתומו

דמילי לא ממסרן לשליח [כסוף פ"ו]:

סעיף י
זה גטך אם מתי

כך אמר בריא:

סעיף יא
זה גטך אם מתי מחולי זה

כך אמר שכ"מ. הו"ל כאילו אמרו זה גיטך וכו':

סעיף יב
לא אמר כלום

דאין גט לאחר מיתה. וי"א דלר' יוסי דס"ל זמנו של שטר מוכיח עליו, הו"ל כאמר מהיום, ושמא הלכה כמותו [קמ"ה]:

סעיף יג
ואינו גט

דמספקא לן אם תנאה הוה דהיינו אם אמות יהיה גט מהיום, ולפ"ז כשמת נתקיים התנאי, ומגורשת משעת נתינה. או חזרה הוה, שחזר בו ממה שאמר תחלה מהיום, רק שלא יהא גט עד אחר מיתה.

סעיף יד
ואם לאו אינו גט

ולכתחילה אין לגרש בתנאי [רק מדוחק, כגון שהבעל כהן, או שהחולה מצטער]. רק יעשו חרם וקנס שיחזרו לישא זא"ז [רמב"ם ט']. וכשמגרש בתנאי, לא יכתבו התנאי תוך הגט, ולא יאמר לסופר ולעדים לכתוב ולחתום בתנאי, רק יכתבו גט כשר, ובשעת נתינה מתנה על תנאי כך וכך [קמ"ז]:

סעיף טו
לא תתיחד עמו

עם המגרש על תנאי:

סעיף טז
אלא בפני עדים

אפילו ע"א, ואפילו עבד או שפחה, וסגי נמי בנכנס ויוצא. אבל בנתיחד עמה בלי נכנס ויוצא, חיישינן שמא בא עליה קודם קיום התנאי, וביטל התנאי וחזר וקדשה בביאה [קמ"ח]:

סעיף יז
מפני שלבה גס בה בשפחתה

[פערטרויט] [ונ"ל שהוא מלשון מהך גיסא, דהיינו צד. וה"נ ר"ל מצודדת ומקורבת עמה]:

סעיף יח
מה היא באותן הימים

בגרשה בחליו על תנאי מהיום:

סעיף יט
כאשת איש לכל דבריה

דודאי התכוון בתנאו שיתאחר זמן חלות הגט, עד שעה א' קודם למותו:

סעיף כ
ואינה מגורשת

דשמא לא יתקיים התנאי. ולא קאמר הר"ז ספק מגורשת. דכל מקום דקאמר מגורשת ואינה מגורשת בעלה חייב במזונותיה:

סעיף כא
הרי זו מגורשת

מעכשיו, ואפילו אבד הגט קודם קיום התנאי. עכ"פ כל על מנת כמעכשיו דמי:

סעיף כב
ואם לאו אינה מגורשת

ולא אמרינן דרק לזרזה אמר ל' יום:

סעיף כג
על מנת שתתני לי אצטליתי

[מאנטעל] בלשון לאטיין סטאלא:

סעיף כד
ואבדה אצטליתו ואמרו חכמים תתן לו את דמיה

ואילה"ק למה צריכה ליתן מעות נהוי כמת הבן לקמן מ"ו, דא"צ להניק ואפ"ה הוה גט. י"ל שאני הכא דאפשר שיקנה במעות אצטלה אחרת. ורבנן פליגי עליה. וקיי"ל כרבנן. מיהו בנתרצה במעות י"א דמהני [קמ"ג]:

סעיף כה
שתי שנים

ה"ק זה זמן הנקה, שבתוך זמן זה צריכה לקיים תנאו. אבל בשימוש אבא, כל עת שתרצה תשמשתו. אבל שיעור הנקה ושימוש לא פירש מתניתין. י"א דסגי ביום א', וי"א בשעה א' סגי. אבל י"א דשיעור הנקה כל כ"ד חודש, ושיעור שימוש לא איצטריך מתני' לפרש, מדהוא כל ימי חייו:

סעיף כו
מת הבן או שמת האב

קודם שנתקיים התנאי:

סעיף כז
הרי זה גט

דלאו לצעורה התכוון, רק להרווחתו, והא לא צריך, ולדידן ספיקה הוה ואזלינן לחומרא [שם]:

סעיף כח
מת הבן או שמת האב או שאמר האב אי אפשי שתשמשני שלא בהקפדה

ר"ל אפילו לא הכעיסתו, שאין העכבה ממנה. וכ"ש במת האב, רק נקט במיאן האב, לרבותא דרשב"ג דאע"ג דהאב עדיין חי, אפ"ה מדאין העכבה ממנה הר"ז גט:

סעיף כט
הרי זה גטי

ולדידן ספיקא הוה ואזלינן לחומרא [שם]:

סעיף ל
הגיע לאנטיפטרס

עיר שבין גבול יהודה לגליל, והיא בא"י וסמוך לה היה כפר עותנאי והיא עיר בגליל:

סעיף לא
וחזר

מיד:

סעיף לב
בטל תנאו

לפי מה דנקט מתניתין, שהתנה אם לא יחזיר מגליל, ק' למה הגט בטל, הרי לא הלך לגליל ונמצא שלא חזר משם. אלא מתניתין מירי שהיה הולך לדרכו, והתנה מקודם ב' תנאים, שאם יבוא לגליל, תיכף יהיה גט, ואם לא ילך לגליל, עכ"פ כשישתהה ל"י יהיה גט. ולהכי כשחזר מאנטיפטרוס, בטל ב' התנאים, דלא לגליל הלך ולא שהה ג"כ ל"י:

סעיף לג
והיה הולך מגליל ליהודה

ולהכי התנה עוד, שבאם יגיע ליהודה תתגרש מיד:

סעיף לד
והגיע לכפר עותנאי

הוא סוף גבול גליל.

סעיף לה
וחזר

מיד:

סעיף לו
בטל תנאו

דלא ליהודה הלך וגם כן לא שהה ל"י:

סעיף לז
והיה הולך למדינת הים

ולהכי התנה עוד שכשיגיע למדה"י תתגרש מיד:

סעיף לח
והגיע לעכו

היא בסוף א"י:

סעיף לט
בטל תנאו

דלא למדה"י הלך וג"כ לא נשתהה ל"י. ובכל הג' בבות נפסל הגט לגמרי מלגרש בו עוד, אפילו קיים אח"כ תנאו, אפ"ה הרי לא התנה רק על מהלכו הראשון. ונ"ל דקמ"ל תנא דאע"ג דאם רק היה מתנה התנאי של ל"י, וחזר קודם הל"י היה יכול לקיים תנאו אח"כ, וכסיפא דמשנתינו, ואפ"ה אם התנה עוד תנאי שילך למקום פלוני במהלך ראשון, ולא הלך לשם במהלך ראשון, אז ביטל לגמרי גם התנאי של הל' יום. וכ"ש בהתנה רק תנאי המקום לבד והלך וחזר קודם שהגיע לאותו מקום, מיד ביטל הגט, ונפסל לגמרי, אפילו ילך אח"כ לשם, עכ"פ הוא לא התנה רק על מהלך הראשון. והא דנקט תרתי בבא, הלוכו לגליל והלוכו ליהודה. ה"ט, מדסד"א דדוקא בהתנה על הלוכו לגליל, כל שלא הגיע לגליל ממש, אע"ג שכבר הגיע קרוב לגליל ביטל תנאו ונפסל הגט, והיינו משום דיהודה חשיב טפי, דשם ירושלים מקום המקדש ומושב המלך והסנהדרין, להכי לא בטל עיר שבקצה גבולה לגבי גליל שהתכוון לילך לשם. אבל אי הוה איפכא שהתנה על הלוכו מגליל ליהודה, סלקא דעתך אמינא דאף על גב דעותנאי גליל הוא אפ"ה מדסמוך גם ליהודה, בטל לגבי חשיבות דיהודה שהתכוון לילך לשם, ונהוי כאלו כבר הגיע ליהודה ונהוי גט, קמ"ל דאין כל א' בטל לגבי חבירו. ונקט תו בבא דעכו לאשמעינן דאע"ג דלענין מביא גט דינו כח"ל [כפ"א מ"ב] אפ"ה הכא דינו כא"י:

סעיף מ
הרי זה גטך כל זמן שאעבור מכנגד פניך שלשים יום

שאשהה ל"י מראות פניך.

סעיף מא
הרי זה גט

אם לאחר שהלך ובא, שוב שהה ל"י מראות פניה. ולא חיישינן כיון שלא גירשה מעכשיו, שמא יוציא לעז שפייס ביני ביני וביטל הגט. דמיירי באמר בשעת התנאי שתהא נאמנת עלי שלא פייסתי [תו' די"ח]:

סעיף מב
הרי זה גט

אף דכבר שמעינן לרישא וסיפא ממ"ג. אפ"ה קמ"ל הכא ברישא רבותא, אף דלא תלה תנאו במיתה, אפ"ה אמרינן אין גט לאחר מיתה. וסיפא נמי נראה לי דרבותא קא משמע לן, דבאמר מעכשיו, אף שהוא לא התנה רק סתם, לא אמרינן דמסתמא נתכוון רק

כשיתעכב בחייו מלחזור, ולא לכשיתעכב מלחזור מחמת מיתה, דהרי מיתה לא שכיח [כגיטין דכ"ח ב'], ואיך יתכוון לעיכוב כזה. אפ"ה כשמת הוה גט:

סעיף מג

אינו גט

דגם אכתיבה קפיד שיהיה אחר יב"ח:

סעיף מד

ר' יוסי אומר כזה גט

דמדלא קאמר כברישא, ה"ק כתבו מיד ותנו אם לא באתי:

סעיף מה

ואם מיתה קדמה לגט אינו גט

אם מת אחר י"ב חודש, ואחר שנכתב הגט קודם שנתנוהו לה:

סעיף מו

זו היא שאמרו מגורשת ואינה מגורשת

ולא מוקמינן ליה בחזקת חי ונימא דלאחר י"ב חודש מת. דחזקה דהשתא שמת, אלימא מחזקה דמעיקרא:

פרק ח

סעיף א

והיא בתוך ביתה

של נכסי מלוג, או שהוא שאול או מושכר לה:

סעיף ב

או בתוך חצרה הרי זו מגורשת

דאף דכל מה ששייך לאשה קנה הבעל. עכ"פ גטה וידה באין כאחד. והוא שעמדה בצד ביתה וחצירה, ומשתמר לדעתה. דמדחצר משום יד אתרבאי, צריך שיהיה כיד, שסמוכה לה. וצריך ג"כ שכשזרק לה ידעה שהוא גטה, דאל"כ ספיקא הוה [קל"ט]:

סעיף ג

או בתוך חצרו אפילו הוא

הגט:

סעיף ד
עמה במטה

מטה שאינה שלה. דבשלה ויושבת עליו וגבוה י"ט מגורשת [שם]:

סעיף ה
לתוך חיקה

חיקה הוא כיד ממש, רק מיירי שבגדיה מגוררין ע"ג קרקע, וזרקו עליהן:

סעיף ו
או לתוך קלתה

סל למטוה ולמחטין:

סעיף ז
הרי זו מגורשת

דמקום הסל והחיק קנוי לה, שאין אדם מקפיד על מקומן:

סעיף ח
או שמצאתו מאחוריו

שהיה הגט על גבו, ועיקם גבו לה שתטלנו [כך כ' הר"ב, וע"כ הכי מיירי, דאם לא עיקם לה גבו, אלא שנטלתו מגבו מעצמה, אפילו א"ל בשעה שנטלתו הר"ז גיטך, אינו כלום, דבעינן ונתן [כאה"ע קל"ח]:

סעיף ט
אינו גט

אפילו היו עסוקים תחלה בעניני גירושין. הא אילו היה נתנה לה מיד ליד היה גט כשר כיון שעסוקים בענין גירושין סגי אף שלא אמר הר"ז גיטך:

סעיף י
עד שיאמר לה הא גטך

ואפילו לא א"ל כן עד אחר שנתן לה הגט, ובעודו בידה, סגי [שם]:

סעיף יא
עד שיאמר לה

כשהיא נעורה. אע"ג שנתנה לה כשהיא ישנה. והוא שנשאר בידה משעה שנתנו בידה כשהיא ישנה עד שננערה [קל"ח ס"ג]:

סעיף יב
היתה עומדת ברשות הרבים

או ברשות שאינו של שניהן:

סעיף יג
קרוב לה

שיכולה היא לשמרו:

סעיף יד
קרוב לו

כל שיכול הוא לשמרו:

סעיף טו
מחצה על מחצה

ששניהן יכולין לשמרו כל א' לבד, או שאינן יכולין לשמרו כל א' לבד, רק ביחד, דבאינן יכולין לשמרו כלל, פשיטא דאינה מגורשת כלל [תוס']:

סעיף טז
מגורשת ואינה מגורשת

ואנן קיי"ל דאפילו לתוך כליה או חיקה, אסורה להנשא עד שיבוא לתוך ידה ממש [קל"ט]:

סעיף יז
וכן לענין קדושין

תלוי במי שיכול לשמרו:

סעיף יח
אמר לו בעל חובו זרוק לי חובי

בתורת גיטין. דאל"כ מדא"ל זרוק לי והפטר, אפילו נפל קרוב ללוה נפטר, ואי באמר ליה זרוק לי חובי ולא אמר והפטר, אפילו נפל קרוב למלוה חייב, דזרוק לי ושומרו קאמר. ואע"ג דבאמר שלחהו לי א"צ לומר והפטר [כב"מ פ"ה מ"ג]. י"ל התם דקא"ל שימסר החוב ליד אדם בר דעת, אין צריך שישמרנו הלוה עוד:

סעיף יט
זכה הלוה

דבנאבד שם פטור.

סעיף כ
הלוה חייב

בנאבד:

סעיף כא
היתה עומדת על ראש הגג

שלה:

סעיף כב
כיון שהגיע לאויר הגג

פחות מג' סמוך לקרקעית הגג, אף שנאבד אח"כ.

סעיף כג
הרי זו מגורשת

מיהו ביש מעקה לגג, מיד שהגיע לאויר המעקה, מגורשת:

סעיף כד
הוא מלמעלה

בחצר שלה:

סעיף כה
הרי זו מגורשת

וה"ה ברישא. רק נקטה הכא, דבחצר שכיח אש ומים. ודוקא שקדמה זריקת הגט להדליקה שבחצר. דאל"כ לשריפה אזל. ודוקא שנשרף דרך ירידה, אבל דרך עלייה, כשזרקו להעבירו מעל מעקת הגג, אז כשנמחק דרך עלייה אעפ"י שהוא כבר תחת מחיצות התחתונות אינה מגורשת, דלא מקריא נתינה רק דרך הנחה:

סעיף כו
פוטר אדם אשתו בגט ישן

שנתייחד עמה בין כתיבה לנתינה, וכתב בני הרב מהרב"י הגאבד"ק לאנדסבערג, על הגליון, ומשום מוקדם ליכא דמיירי ע"י שליח, או שהתיחד עמה ביום הכתיבה:

סעיף כז
ובית הלל אוסרין

שמא יפגמו בניה שנולדו מהעיבור שבין כתיבה לנתינה, שיאמרו שנתעברה מהן אחר נתינת הגט:

סעיף כח
ואיזהו גט ישן כל שנתייחד עמה אחר שכתבו לה

וקיי"ל דאם כבר גרשה בגט זה, תנשא לכתחילה. וי"א דבגרשה ע"י שליח, ונתייחדו בין כתיבה לנתינה, דוקא בנשאת לא תצא [קמ"ח]:

סעיף כט
כתב לשום מלכות שאינה הוגנת

שאינו דר שם. ובימי חז"ל הקפידו המלכיות על זה, להכי תקנו לכתוב בשטרות חשבון שנות מלכותו, משום שלום מלכות:

סעיף ל
לשום מלכות יון

אף שאינן עוד בעולם, איכא חשש הקפדת המלך. א"נ קמ"ל אף שבשעה שהיו מושלים בישראל היו כותבין כן בגט:

סעיף לא
לבנין הבית

של ביהמ"ק, אף שאינו שנות מלכות, חיישינן להקפדת המלך:

סעיף לב
לחורבן הבית

אף שהוא חשבון של צער חיישינן דקפיד:

סעיף לג
היה

מקום שחתמו שם העדים:

סעיף לד
במזרח וכתב במערב

ר"ל כתב כאילו חתמו העדים בעיר אחרת, אף דציווי של הבעל שיחתמו, היה בהעיר האחרת:

סעיף לה
תצא מזה ומזה

בנשאת עם גט כזה:

סעיף לו
ואין לה לא כתובה

ק' ור' ותוס':

סעיף לז
ולא פירות

מי משניהן שאכל פירות נכסי מלוג שלה אחר שנשאת לב', פטור מלשלם:

סעיף לח
ולא מזונות

אפילו מה שלותה כבר ואכלה:

סעיף לט
ולא בלאות

אפילו מה שבלה מצאן ברזל דקיימי ברשות בעל, אפ"ה א"צ לשלם לה:

סעיף מ
והולד ממזר מזה ומזה

מבעל ראשון ממזר דאורייתא, ומבעל ב' דרבנן, וי"א איפכא:

סעיף מא
ולא זה וזה מטמאין לה

אם כהנים הן, מדפסולה להן:

סעיף מב
לא במציאתה

דנתקנה לבעל שלא ישנאנה, משא"כ הכא מה נ"מ שישנאנה:

סעיף מג
ולא במעשה ידיה

דנתקנה לבעל תחת מזונות והכא הרי פטורים מלזונה:

סעיף מד
ולא בהפרת נדריה

דרק שלא תתגנה אמרה תורה שיפר, מה שא"כ הכא:

סעיף מה
היתה בת ישראל נפסלת מן הכהונה

במתו קודם גירושין. עכ"פ זונה היא:

סעיף מו
בת לוי מן המעשר

אף דזונה מותרת במעשר. הכא קנסוה:

סעיף מז
בת כהן מן התרומה

אפילו תרומה דרבנן:

סעיף מח
כתובות בנין דכרין [ככתובות פ"ד מ"י]. והא דאשמעינן כל הנך דיני דהנך גיטין פסולין ולא גם בשאר דוכתי מדוכתי במכילתין בשאר גיטי דתני גבייהו פסול. נ"ל דבאינך פשיטא דכך הוא הדין דהרי הגט פסול מדאורייתא, אלא אפילו הנך דכל פסולייהו רק משום שנוי מטבע שטבעו חכמים בגיטין אפ"ה החמירו בה:

סעיף מט
חולצין ולא מיבמין

מאחיו של ב' חליצה דאורייתא, ומאח של א' מדרבנן. וכולה מתניתין ר"מ היא. אבל אנן קיי"ל דבנשאת בא' מגיטין הנ"ל לא תצא [קכ"ח]:

סעיף נ
שינה שמו ושמה

אף שהיה לא' מהן ב' שמות, וכ' הטפל לבד, או כתב הטפל, וכלל לעיקר השם בוכל שום דאית לי [קכ"ט ב"ש ג']:

סעיף נא
שם עירו ושם עירה

מקום דירתן. מיהו אנן קיימא לן דאין כותבין רק מקום עמידתו בשעת כתיבה:

סעיף נב
כל העריות שאמרו

ט"ו עריות שבריש יבמות:

סעיף נג
צרותיהן מותרות

לשוק בלי חליצה:

סעיף נד
ונמצאו אלו

העריות:

סעיף נה
איילונית

שאינן יולדות, ונמצא שקדושי המת בעריות בטעות היה, דאחר שהיא בת ל"ה שנים ולא נולדו לה ב' שערות הרי היא איילונית אף שלא נראו בה סימני איילונית [כאה"ע קנ"ה סי"ג] להכי אפשר שלא הכירו בו מקודם שהיא איילונית:

סעיף נו
תצא מזה ומזה

מהבעל שנשאה מהיבם:

סעיף נז
וכל הדרכים האלו בה

ואנן קיימא לן דאין ממזר מחייבי לאוין:

סעיף נח
הכונס את יבמתו

ועי"ז הותרה צרתה לשוק:

סעיף נט
ונמצאה זאת

זו שנתייבמה.

סעיף ס
שהיא אילונית

אם כן לא נפטרה צרתה ע"י יבומיה:

סעיף סא
ושוכר לאשה

שתתנו לבעלה שקבלה כתובתה ממנו:

סעיף סב
ונתנו זה לזה

הבעל נתן לה השובר דסבור שהוא הגט, ואשה טעתה בהיפך [וכ' בני הרב המאה"ג מהו' ברוך יצחק שליט"א הנ"ל, ואילה"ק הא מסתמא בלא קראו קודם נתינה מיירי דאל"כ

האיך טעו כך, ואם כן אפילו נתן הבעל הגט להאשה אינה מגורשת [כגיטין די"ט ב'].
י"ל דבכה"ג עכ"פ אם נשאת לא תצא, משא"כ בהוחלפו. או דמיירי בקרינהו ובתר הכי עיילוהו לבי ידיה ואפקוהו. דאז צריך למקרי שנית, ומיהו אותה קריאה אינה חמורה תו כ"כ שתהיה אסורה להנשא בלעדה דלא חיישינן לאחלופי עד דידעינן שהוחלפו [רא"ש פ"ב דגיטין סט"ז ותוס' שם]:

סעיף סג

ולאחר זמן

אחר שנשאת לאחר:

סעיף סד

רבי אליעזר אומר אם לאלתר יצא

ר"ל קודם שנשאת לאחר:

סעיף סה

אם לאחר זמן יצא

ר"ל אחר שנשאת לאחר:

סעיף סו

לא כל הימנו מן הראשון לאבד זכותו של שני

דאינן נאמנין, דשמא קנוניא עשו הבעל הראשון עם האשה מדרוצה היא להתגרש ממנו, והרי באומרת טמאה אני לך אינה נאמנת, כסוף נדרים [ועי' תוס' כאן] להכי תולין שהחזירו זל"ז הגט להבעל והשובר להאשה כדי לעשות קנוניא.

סעיף סז

בית שמאי אומרים פסלה מן הכהונה

משום חומרא, מדכבר נכתב הגט:

סעיף סח

ולא נעשה התנאי לא פסלה מן הכהונה

והכי קיי"ל [קמ"ג]:

סעיף סט

המגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי

ונתייחדו בעדים:

סעיף ע
ובית הלל אומרים צריכה הימנו גט שני

דעדי יחוד הן כעדי ביאה. ומדאין אדם בועל בזנות כשאפשר בהיתר, להכי ודאי קדשה בביאה. מיהו בלא היתה אשתו מקודם אפילו בא עליה בפני עדים אין חוששין לה [קמ"ט ס"ב]:

סעיף עא
אימתי בזמן שנתגרשה מן הנשואין

דלבו גס בה:

סעיף עב
מפני שאין לבו גס בה

עי' פ"ז סי' י"ז:

סעיף עג
כנסה בגט קרח

כך מעשהו. כותב שורה א' או ב' וכורכן על החלק שתחתיהן ותופרו יחד, וחותם עד על החלק מבחוץ, וחוזר וכותב מבפנים שורה א' או ב', וחוזר וכורך ותופר וחותם מבחוץ כבתחלה, וכן עד סופו, מניין הכריכות והקשרים כמניין העדים. וזה נקרא גט מקושר. ותקנוהו חז"ל לכהנים שהן קפדנים, ובכעס כל דהו מגרשין נשותיהן, והרי כשיתחרטו אסורים להחזיר, לכן תקנו שכל כהן יגרש בגט מקושר, שצרוך זמן רב לתקנו, שמא ביני ביני תנוח דעתו ולא יגרש. מיהו אם היה בגט מקושר כרך א' בלי חתימת עד, אז נקרא גט קרח, וכסוף פרקן, ופסול. וקאמר הכא שאם נשאת בגט כזה:

סעיף עד
גט קרח הכל משלימין עליו

לחתום במניין קשריו אפילו קרוב או פסול, מדיש עכ"פ ב' עדים כשרים. דטעם שקרח פסול, דחיישינן שמא לאחר זמן כשיראו שאין חתימות כמניין הקשרים, יאמרו שמסתמא הזמין הבעל עדים כמניין הקשרים ולא חתמו כולן, וכיון שהזמין כולם ולא חתמו כולם אם כן באמת גט פסול. ולהכי כשיש חתימות כמנין הקשרים, תו ליכא למיחש הך חששא. ואע"ג שהן קרובים, עכ"פ הרי לאו בתורת עדות חתמו, שיפסול על ידי זה כל העדות, רק חתמו שלא יוציאו לעז אח"כ על הגט:

סעיף עה
אלא קרובים הראויין להעיד במקום אחר

משא"כ עבד דלמא יאמרו נשתחרר ויתירוהו בבת ישראל. או בגזלן יחשבו שעשה תשובה, ויאמינוהו גם לעדות אחרת. משא"כ קרוב, מפורסם קרובתו:

פרק ט

סעיף א
המגרש את אשתו ואמר לה

בשעת מסירת הגט:

סעיף ב
רבי אליעזר מתיר

דס"ל אפילו אמר הרי את מגורשת ממני ואין את מותרת לכל אדם. אפ"ה מגורשת:

סעיף ג
וחכמים אוסרין

ואעפ"כ פסולה לכהן. מיהו באמר, על מנת שלא תנשאי לפלוני, מודו רבנן דמותרת מדהתירה על תנאי. וי"א דגם בכה"ג הוה שיור בגט [קל"ז]:

סעיף ד
ואם כתבו בתוכו אף על פי שחזר ומחקו פסול

מדעכ"פ נכתב על תנאי זה שאין בו כריתות:

סעיף ה
לעבד ולנכרי

אע"ג דאפשר בהו קדושין כשיתגייר הנכרי וישתחרר העבד, השתא מיהו לית בהו קידושין:

סעיף ו
ולכל מי שאין לה עליו קדושין

לאתויי שאר חייבי כריתות:

סעיף ז
כשר

דלאו שיורא הוא דבלא תנאו נמי לא תפסי בה קידושין:

סעיף ח
אלא אלמנה לכהן גדול

אף דהוה השתא אלמנה וגרושה, קמ"ל דאפ"ה הוה שיורא:

סעיף ט
ולכל מי שיש לה עליו קדושין

אם היתה פנויה:

סעיף י
אפילו בעבירה

לאתויי שאר חייבי לאוין:

סעיף יא
פסול

דהרי ע"י תנאו לא תפסי בה קידושין, והוה שיור:

סעיף יב
גופו של גט

ר"ל גם זה הוה גופו, וצריך לכתבו בגט שאם לא נכתבו בו פסול [קכ"ו סמ"א], מלבד התורף. דהיינו הזמן והמקום ושם האיש והאשה:

סעיף יג
רבי יהודה אומר ודין דיהוי ליכי מינאי

פי' זה הספר יהיה לך ממני:

סעיף יד
ספר תירוכין

גירושין:

סעיף טו
ואגרת שבוקין

[ענטלאסונג]:

סעיף טז
וגט פטורין

[אבפערטיגונג]. ונ"ל שג' לשונות של גירושין אלו הם נגד ג' חיובים שחייב בעל לאשתו שאר כסות ועונה לומר שמכולם נתנתק מהשתא ממנה:

סעיף יז
למהך להתנסבא לכל גבר דתצביין

לילך להנשא לכל איש שתרצה דס"ל לר"י דצריך שיהא מוכח מהגט שע"י ספר זה מגרשה:

סעיף יח
כתב בכתב ידו ואין עליו עדים

לכתחילה פסול, דמדאין בו עדים, יכתוב כל זמן שירצה. ובדיעבד כשר. לר"מ דס"ל עדי חתימה כרתי, הרי כתב ידו כק' עדים דמי. ולר"א דעדי מסירה כרתי, אפ"ה דוקא בכתב סופר צריך עדי מסירה, ולא בכתב ידו:

סעיף יט
ואין בו זמן

דזמן תקנתא דרבנן הוא רק לכתחילה [כפ"ב מ"ב]:

סעיף כ
ואין בו אלא עד אחד

וה"ה אפילו אין בו ג"כ זמן מותרת בדיעבד. רק קמ"ל אפילו יש בו זמן אסורה לכתחילה. וי"א דאכתב ידו קאי, ורישא קמ"ל דאפילו אין עליו עד כלל מותרת בדיעבד. וסיפא קמ"ל דאפילו יש בו ע"א לא תנשא לכתחילה. וי"א דרישא בכתב ידו, והכא בכתב סופר קאי, ואפ"ה בדיעבד מותרת, דסופר הוא במקום עד ב':

סעיף כא
ואם נשאת הולד כשר

מניינא דרישא למעוטי גט ישן, דתנשא בו לכתחילה. [אב"י ואפילו לרמ"ה שכ' הרא"ש בשמו [פ"ח סוף אות ח'] דבגט ישן שנתנו ע"י שליח. ונתיחד בין כתיבה לנתינה, דוקא בנשאת לא תצא. וכמ"ש אאמו"ו הגנ"י בפירושו לעיל כ"ח סי' כ"ח. א"כ ק' לנקט תנא הכא נמי הא. נ"ל דצ"ל משום דבהנך ג' דנקט הכא אין חלוק בין הוא לשלוחו משא"כ בגט ישן עכ"פ יש חלוק]. ולמעוטי שלום מלכות [פ"ח סי' כ"ט] דהתם עכ"פ לרבנן תצא, והכא כ"ע ס"ל דבדיעבד לא תצא. ומניינא דסיפא למעוטי היכא שיש תקנה, כגון שליח שהביא גט ולא אמר בפנ"כ יטלנו ממנה ויחזור ויתננו לה. וה"ה באמר הרי את מותרת וכו' חוץ מפלוני כמשנה א':

סעיף כב
אלא שנתנו לה בפני עדים

אפילו אינו כתב ידו:

סעיף כג
וגובה מנכסים משועבדים

גם בשאר שטרות ס"ל עדי מסירה כרתי. והכי קיי"ל [ק"ל ס"ו]:

סעיף כד
אלא מפני תקון העולם

שמא ימותו עדי מסירה ולא תוכל להנשא. וכן הלכה:

סעיף כה
שנים ששלחו שני גטין שוין

בשמותיהן:

סעיף כו
לפיכך אבד אחר מהן הרי השני בטל

מדלא ידעינן דמאן ניהו:

סעיף כז
חמשה שכתבו כלל בתוך הגט

שבגט א' כתבו זמן א' לכולן, בכך וכך בשבת וכו' ואח"כ כתבו תורף וכל עיקר הגט לכל אחת ואחת לבד, ואח"כ חזרו וסיימו שאר הטופס בכולל א' לכולן יחד. דאם כללן בתורף, הו"ל כגט א' לנשים הרבה דכולן אינן מגורשות [ק"ל ס"ט]:

סעיף כח
היה כתוב טופס לכל אחת ואחת

טופס דהכא אינו כשאר טופס שבמסכת זו, דהכא מדלא נזכר אצלו מלת תורף, משמעו "נוסח", ור"ל שכתב נוסח גט לאחת והשלימו, וחזר וכתב נוסח גט לאחרת והשלימו, וכן לכולן וכולן היו ביום א':

סעיף כט
את שהעדים נקרין עמו כשר

ואפילו יש במשמעותו שהעדים מעידים ג"כ על אותן שלמעלה, כגון שכתוב וי"ו החבור בהתחלת כל גט מהאחרונים ואין עדי מסירה לכ"א. מיהו בלא וי"ו החבור, גם ביש עדי

מסירה. רק האחרון כשר [ק"ל ס"ט] ובכתובים בוי"ו החבור ויש עדי מסירה לכל אחד כולן כשרים:

סעיף ל

שני גטין שכתבן זה בצד זה

על קלף א' זה בצד זה.

סעיף לא

ושנים עדים עברים באים מתחת זה לתחת זה

שכתב עברי הולך מימין לשמאל, וחתמו שמותם תחת הימיני, ושם אבותיהן תחת השמאלי:

סעיף לב

ושנים עדים יונים

יהודים שחתמו בכתב יווני:

סעיף לג

באים מתחת זה לתחת זה

דכתב יווני הולך משמאל לימין, וחתמו שמותם תחת השמאלי, ושם אבותיהן תחת הימיני:

סעיף לד

את שהעדים הראשונים נקראין עמו כשר

אם העברים חתומים למעלה, הימיני כשר, מפני ששמותיהן תחתיו. דאע"ג דבן איש פלוני עד נמי כשר וכמשנה ח', וא"כ גם באותן שלמעלה יש ספק שמא על השמאלי חתמו. י"ל הנ"מ בשחתם רק בן איש פלוני, ולא חתם שמו, אבל בשחתם גם שמו וודאי רק על אותו ששמו תחתיו חתם ואם היוונים חתומים תחלה, השמאלי כשר. אבל אותו שחתמו עליו ב' התחתונים, פסול. דמספקא לן אם חתמו על הגט הב' או שמא חתמו א"ע ג"כ על הגט שחתמו עליו הראשונים, רק שהפכו דרך כתבם, שאם הראשונים היו עברים וחתמו א"ע מימין לשמאל, והעידו על הימיני, גם היוונים שחתמו אח"כ מימין חתמו א"ע לשמאל להעיד על הימיני. וכ"כ אם היוונים חתמו תחלה, שמא חתמו א"ע העבריים ג"כ משמאל לימין:

סעיף לה

שניהן פסולין

דמספקינן דלמא ג' עדים האחרונים חתמו א"ע כדרך חתימת עד הראשון מימין לשמאל,

נמצא שאין שום עד על הגט השמאלי, או שהעד הב' היווני כתב משמאל לימין, וב' האחרונים חתמו א"ע כמוהו משמאל לימין, ונמצא שאין על הימיני רק עד ראשון. ומספיקא שניהן פסולין:

סעיף לו

שייר מקצת הגט וכתבו בדף השני

ברוחב הקלף, זה אצל זה:

סעיף לז

והעדים מלמטה

בסוף דף השני:

סעיף לח

כשר

ומיירי שניכר שלא נחתך מתחת או למעלה כלום. דאל"כ חיישינן שמא ב' גיטין היו. והשמאלי היה כתוב בגובה הקלף יותר מהימני, והיה שם שום תנאי בימיני למטה וחתכו, וחתך גם השמאלי מלמעלה, באופן שיתכוונו יחד. מיהו דוקא בכתב סוף הגט בצד דף הראשון ברוחב הקלף, אבל אם כתב סוף הגט בצד שמאחוריו וחתמו שם העדים פסול בכל גוונא [ב"ש ק"ל סק"ה]:

סעיף לט

חתמו עדים בראש הדף

או:

סעיף מ

מן הצד

בגליון ימין או השמאל שבצדדיו:

סעיף מא

או מאחריו בגט פשוט

שעדיו חותמין בתוכו:

סעיף מב

הקיף

הסמיך:

סעיף מג
שניהם פסולין

מדאין עדים נקראין עם א' מהן, מסתברא שלא חתמו על א' מהן:

סעיף מד
גט שכתבו עברית ועדיו יונית

והעדים מכירין ב' מיני הכתבים:

סעיף מה
כתב סופר ועד

ר"ל חתם הסופר וע"א, דהו"ל ב' עדים ולא חיישינן שמא לא אמר הבעל לסופר שיחתום, רק אמר לב' אמרו לסופר ויכתוב ולעדים ויחתמו. והן חששו לכסופא דסופר, שנראה כאילו פסול לעדות ואחתמוהו בלי רשות הבעל, א"א לחוש כן, דהא מני ר' יוסי היא דס"ל [פ"ז מ"ז] מילי לא ממסרן לשליח אפילו באומר אמרו:

סעיף מו
וכך היו נקיי הדעת שבירושלים

נקיי הדעת מדברים בלשון קצר:

סעיף מז
כתב חניכתו וחניכתה

שם טפל שלהן, [ביינאמען] שיש בהן באותו עיר ג"כ עם שם העצם:

סעיף מח
גט מעושה

נ"ל שהוא מלשון ועסותם הרשעים [מלאכי ג' כ"א], שהוא לשון מיעוך ודחק. שדחקוהו עד שנתן גט:

סעיף מט
בישראל

שאנסוהו ב"ד כדין, באותן שכופין לגרש:

סעיף נ
ובגוים פסול

אפילו אנסוהו כדין מיהו נפסל לכהן עי"ז אטו של ישראל:

סעיף נא

ובגוים חובטין אותו ואומרים לו עשה מה שישראל אומרים לך וכשר

דהו"ל כשליח ב"ד, דאע"ג דאין שליחות לעכו"ם, ה"מ במילי דצריך שליחות. אבל הכא מעשה קוף בעלמא הוא דלא אכפת לן למי שלחו ב"ד לכופו:

סעיף נב

יצא שמה בעיר מקודשת

שיצא קול על פנוייה שנתקדשה:

סעיף נג

הרי זו מקודשת

והוה ספק מקודשת. אמנם יש ב' מיני קול קול ששמעו עדים מפי נשים שנתקדשה, וצריך בזה ו' תנאים (א) שהעידו כן ב' עדים כשרים (ב) שהעידו כן בפני ב"ד (ג) שהעידו ג"כ שראו הן מעצמן נרות דולקות ומטות מוצעות, כנהוג בשמחת אירוסין, ונשים שמחות עמה, ואומרות פלונית נתקדשה היום. ולא בשאמרו הנשים שנתקדשה אתמול (ד) צריך שיעידו שאמרו הנשים פלונית נתקדשה היום. ולא שתתקדש למחר (ה) צריך שיאמרו הנשים שנתקדשה לפלוני (ו) צריך שיאמרו הנשים שנתקדשה בעיר הזאת. ולא שנתקדשה בעיר אחרת. קול באופן אחר שיש הברה בעיר פלונית נתקדשה, ובאו ב' עדים כשרים בפני ב"ד, והעידו ראינו כמו שמחת אירוסין, נרות דולקות ומטות מוצעות כנהוג, ושמענו ג"כ הברה בעיר. ושמענו ג"כ מפלוני שאמר ששמע מפלוני שנתקדשה פלונית בפני פלוני ופלוני שהלכו למדה"י [ולא שמתו]. וי"א דגם בכה"ג צריך שיאמרו שנתקדשה ל פ ל ו נ י ובעיר הזאת. וי"א דלא הוה בכה"ג קול, רק בשמעו ב' מב', ואפילו ראובן משמעון, ולוי מיהודה, ולא בשמע חד מב'. מיהו בכל ב' מיני קול הנ"ל, צריך שיאמרו ששמעו שנתקדשה בלי שום גמגום, כתנאי, או שום דבר אחר שמרע קצת הקידושין [אה"ע מ"ו ס"א וב' וג']:

סעיף נד

מגורשת הרי זו מגורשת

ואסורה לכהן אחר מיתת בעלה. אבל לבעלה כהן מותרת דכל קלא דבתר נשואין או בתר אירוסין אין חוששין לו [אה"ע ס"ו ס"ג]. אבל לא שתהא מותרת לעלמא. מיהו בנאסרה תחלה ג"כ רק ע"י קול שיצא שנתקדשה, לרמב"ם ולרש"י מותרת לשוק. ולראב"ד וטור דוקא כשיצאו ב' הקולות יחד, אבל קול גירושין שיצא אחר קול קדושין, לא משגחינן

בקלא דבתר קידושין, ומותרת רק לאותו שנתקדשה לו תחלה, אפילו הוא כהן, ואסורה לאחר מיתתו לכהן אחר [ב"ש ו' י']:

סעיף נה

איזו היא אמתלא

גמגום בהקידושין או הגירושין דמוקמינן לה אחזקתה דמעיקרא דאמרינן מסתמא לא נתקיים התנאי. ופי' מלת אמתלא, י"א דר"ל אמת לא וי"א דר"ל שדרך משל היה הדבר:

סעיף נו

גירש איש פלוני את אשתו על תנאי

וזה שמעו מיד ששמעו הקול, אז חיישינן שמא לא נתקיים התנאי:

סעיף נז

ובית הלל אומרים אפילו הקדיחה תבשילו

ששרפה תבשילו והתכוונה להקניטתו:

סעיף נח

כי מצא בה ערות דבר

ולא כתיב דבר ערוה. ש"מ דה"ק, או ערוה, או דבר. והא דהסמיכן הכתוב וכתב ערות. אורחא דקרא הוא, כמו הבה לנו עזרת מצר. והא דנקט קרא ערוה כלל, הרי כ"ש הוא מדבר. קמ"ל קרא דאפילו בגירשה משום ערוה, אפ"ה מותרת לאחר.